

Magt i positioneringen mellem barn og voksen

1. semesterprojekt 2020

Gruppe 18:

Cecilie Zorn (71650)

Emilie Bang Møllegaard (70734)

Emma Vilhelmine Ørting (70595)

Frida Berg-Jappe (70670)

Maria Slott Andersen (70555)

Vejleder: Søs Anne-Lise Bayer

Roskilde Universitet

Hum-Bach

Hus: 45.2

1. semester

18/12-2020

Anslag: 131.581

Abstract

The content of this assignment concerns the role of power between the adult and child, in the post-modern society. The project directs its focus towards the occurring problems within this matter. As a result of their importance, the main focus lays on the presence and state of power in the familiar and non-familiar institution. It is clear, that both institutions have a heavy importance, concerning the subject of power.

Throughout well-researched materials and adaptations of these, the project has attempted to describe the meaning of power in the positioning between child and adult. To illuminate the mentioned issue, prominent theorists have been used, namely Michel Foucault, Pierre Bourdieu, Dil Bach, Ole Varming and Lars Dencik. The examination of each theorist offers a viewpoint, which highlights different views and perspectives in the case and unfolds a wider knowledge of the concept power.

The analysis and use of the sources happened through the methods of the discourse analysis, comparative analysis and source criticism. It becomes evident, that with the use of these methods, the project has delimited the subject, with the purpose of attempting to answer its main research question definition.

The process of working through the sources with these methods, has gradually narrowed the vision of the meaning of the existing power. Our findings do not provide a straight definition and conclusion on the matter, but rather a more clear-sighted declaration. This is due to the comprehensive spectrum of perspectives, and the complexity of the subject, when trying to describe the role of power. Therefore, a thorough analysis and inspection has been done, which enlightens the different facets.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1. Problemfelt.....	3
2. Problemformulering	4
3. Teoretisk inspiration	4
4. Metode	5
4.1 Diskursanalyse	6
4.2 Komparativ analyse.....	7
4.3 Kildekritik	7
5. Undersøgelse.....	8
5.1 Pinestrafen – dengang til i dag (1700-tallet til 2020)	8
5.2 Pinestrafens indflydelse på samtiden	9
5.3 Opdragelsesvejledning for forældre og lærere	10
5.4 Panoptismen og det panoptiske fængsel.....	11
5.5 Det disciplinære individ	13
5.6 Den familiære og non-familiære institution, og deres forbindelse til hinanden.....	15
6. Den socialkonstruktivistiske tankegang og Bourdieus begreber.....	16
6.1 Habitus.....	16
6.2 Felt og det sociale rum	17
6.3 Kapitaler	17
6.4 Klasser.....	19
6.5 Symbolsk vold og den pædagogiske handling	20
7. Dil Bach og begrebet “overskud”.....	21
7.1 Familieidentitet og opdragelsesansvar	21
7.2 Opdragelsesidealer, kultiverings- og civiliseringsproces	22
7.3 Klasse og distinktion	23
7.4 Koordineret kultivering	23
7.5 Barndoms- og forældredeterminisme.....	24
7.6 Tid og overskud – den legitime opdragelsesindsats	24
8. Diskussion.....	25
8.1 Foucaults og Bourdieus forskellige magtopfattelser	25
8.2 Den opdragende straf med henblik på Foucault og Varming.....	26
8.3 Datidens straffemetoder kontra samtidens straffemetoder	28
8.4 Pinestrafens betydning for det postmoderne samfund	29
8.5 Symbolsk vold, forhandlinger, selvregulering og disciplinering	29
8.6 Dobbeltsozialisation, opdragelsesansvaret og magtpositioneringen i uddannelsessystemet	31
9. Opsamling	34
Litteratur.....	38
Bøger	38
Internetsider.....	38

1. Problemfelt

I vores problemorienterede projektarbejde har fokuset været på magtbegrebet. Det betyder, at omdrejningspunktet for vores problemfelt og problemformulering, har været med udgangspunkt i magtbegrebet, og dets indflydelse på det enkelte individ i samfundet.

Der er fokus på magt i positioneringen mellem barn og voksen med henblik på den familiære og den non-familiære institution, eller med andre ord: den pågældende magt i den familiære og den non-familiære institution påvirker og har indflydelse på positioneringen; herunder relationen mellem barn og voksen.

”Det forhold, at man, fordi man råder over store legemskræfter, militære kræfter eller magtmidler af anden art, eller på grund af åndelig overlegenhed eller tildelt ret/myndighed, er i stand til at sætte sin vilje igennem, byde, råde over eller have afgørende indflydelse på andre” (Varming 1992: 60).

Det er stærkt beskrivende for, hvordan man kan forstå magtbegrebet, og dets betydning for det enkelte individ, samfund og verden. Magtbegrebet kan ud fra Varmings synspunkt betragtes som flerdimensionelt, da det vedrører alt fra menneskekroppens funktioner; legemskræfter til indbyrdes grundforskellige identiteter; åndelige overlegenhed.

Vi finder det nødvendigt at inddrage begrebsdefinitioner, da det er relevant for forståelsen af, hvorfor og hvordan vi benytter os af begreberne i løbet af besvarelsen af vores problemformulering.

Begrebet ”magt” kan defineres som: *”det at have position og midler til at bestemme over andre eller til at styre forløb og begivenheder”* (Den Danske Ordbog: 2020, ref. 1). Af det forstår vi, at magtbegrebet fortæller om en position, hvorpå der er mulighed for at dominere inden for et givent område. Det er relevant for vores projekt at projektfokuset og problemformuleringen har fokus på, hvilken magt der forekommer i positioneringen mellem børn og voksne inden for den familiære og non-familiære institution, da vi er nysgerrige på hvordan magten forekommer og hvilken betydning den har for barnet.

Begrebet ”positionering” kan defineres som et relationelt begreb (Brinkmann 2020). Der forekommer en positionering, hvorpå det enkelte individ befinder sig i relation til andre menneske. I det forhold skildres der en specifik samt individuel position, som det enkelte individ befinder sig i indenfor et givent socialt og menneskeligt rum (Ibid.: 2020). I det givne sociale rum kan det enkelte individ skiftevis indtage forskellige positioner, i den familiære og non-familiære institution (Ibid.: 2020).

Vi vil derudover gøre brug af begrebet ”institution”, som defineres: *”en tradition, foreteelse eller ordning der kendetegner et samfund eller en større gruppe mennesker, og som er baseret på sæd-vane, vedtægter, love el. lign”* (Den Danske Ordbog 2020, ref. 5). I opgaven bliver der gjort brug af institution til at forklare konstellationer i samfundet: familien, daginstitutionerne og fængslerne, hvilket vi kendetegner ved betegnelserne: den familiære og non-familiære institution.

Vi har valgt at forholde os til problemfeltet og problemformuleringen ud fra følgende dimensionsfag: ”Kultur & Historie” og ”Subjektivitet & Læring”, da magtbegrebet og dets betydning skal anskues ud fra en tværfaglig vinkel. Dette kan lade sig gøre med de to dimensionsfag, som på hver deres måde, fagligt og metodisk, kan belyse magtbegrebet på bedste vis.

2. Problemformulering

Hvilken betydning har magt i positioneringen mellem børn og voksne, med henblik på den familiære og non-familiære institution?

3. Teoretisk inspiration

Projektet anvender 5 teoretikere, som bidrager fagligt og teoretisk til magtbegrebet, med henblik på positioneringen mellem barn og voksen. I nedenstående afsnit fremvises en kort præsentation af Michel Foucault, Pierre Bourdieu, Ole Varming, Dil Bach og Lars Dencik.

Fransk filosof og idéhistoriker **Michel Foucault** er forfatteren bag værket "*Overvågning og straf*". I værket bliver hans magtbegreb udfoldet gennem fængslets fødsel, hvor det forklares, hvordan magt og magtanvendelse konkret kan iagttages inden for fængslets rammer. Dette sammenlignes med den familiære institution og andre non-familiære institutioner, hvor Foucault er ud fra overbevisningen om, at magten er relationel. Vi har derudover gjort brug af bogen "*Michel Foucault – en introduktion*", forfattet af Roddy Nilsson, bogen er anvendt til at skabe en overordnet forståelse for Foucault og hans beskrivelse af magtbegrebet.

Foucault er særlig kendt for sin diskursanalyse, som var én af hans anvendelsesmetoder inden for dannelsen af hans videnskab. Han anvender begrebet subjektivering i sammenhæng med beskrivelsen af magt og magtudøvelse, med henblik på det enkelte individ. Diskursbegrebet er subjektivitetsproducerende, hvor Foucault understreger hans teorier, som værende indenfor en konstruktivistisk tankegang, hvor hans primære fokus på sociale og politiske problemstillinger, som er eksisterende inden for samfundsmagten. Ud fra dette ser vi muligheden at italesætte det, som en form for diskursiv magt, hvor den disciplinerende magt udspringer sig fra.

Pierre Bourdieu er en fransk sociolog og etnolog. Vi vil gøre brug af Bourdieus teorier fremført igennem teksterne: "*Readings in Economic Sociology - The Forms of Capital*" og "*Hvad skaber en social klasse? Om grupperes teoretiske og praktiske eksistens*". Samtidig gør vi brug af bogen "*Pierre Bourdieu*" af Lisanne Wilken, som fortæller om Pierre Bourdieu og uddyber hans begreb "symbolsk vold".

Bourdies tænkning og teorier er udsprunget fra hans baggrund, som en landsbydreng der udmærkede sig i kraft af sin dygtighed, og derefter senere i sine stipendier. Han lykkedes med at etablere, samt mobilisere sig på trods af sin baggrund, hvor han i sin dannelse med videnskab og tænkning, gjorde tydeligt brug af sit bagland og hans formåen med at mobilisere sig (Wilken 2006: 15-16).

En af Bourdieus inspirationskilder var strukturalismens idé om underliggende styrende strukturer, hvilket dannede afsæt til hans tanker om kulturer og sociale interaktioner. Bourdieu mente dog ikke, at strukturalismebegrebet var fyldestgørende for hans teorier, og refererer derfor til sig selv, som en konstruktivistisk strukturalist (Ibid.: 22-23). Med strukturalistisk konstruktivisme menes, at der hersker objektive strukturer i sociale relationer, som eksisterer forud for individets erkendelse af dem – altså strukturalisme. Samtidig er det konstruktivistisk, fordi disse strukturer eksisterer, da de er skabt af mennesker.

Bourdieu's interesse ligger i at beskrive uligheder, herunder magtforhold og dominans, som opstår under fremstillingen af sociale klasser. Hans begreber og deres relevans, opstår i forlængelse af udviklingen af samfundets sociale klasser og menneskets socialisation. Bourdieu beskriver sit magtbegreb ud fra forskellige teoretiske begreber: kapital, habitus, felt, doxa og symbolsk vold.

Ole Varming, lektor i pædagogisk psykologi på Danmarks Lærerhøjskole i København (Varming 1992), har forfattet bogen "*Børneopdragelse I Danmark. Skal børn opdrages – eller inddrages?*". Varmings fokus er på børn og den måde, hvorledes man før i tiden straffede dem. Han bidrager med en række begreber som autoritarianisme, de fire magttyper og interpendens som vil udfolde sig gennem opgaven (Varming 1992.).

Dil Bach, lektor i pædagogik og antropologi (Bach 2015), beskriver i sit værk "*Overskudsfamilier – om opdragelse, identitet og klasse blandt velstående familier i Nordsjælland*", hvordan man italesætter og betragter familier i nutiden, samt beskriver opdragelse, kultivering, identitet og social klasse, i relation til emnet "overskud" og "den gode opdragelse" (Ibid.: 10). Disse emner er med til at belyse vores problemstilling og beskrive samarbejdet mellem den non-familiære- og familiære institution.

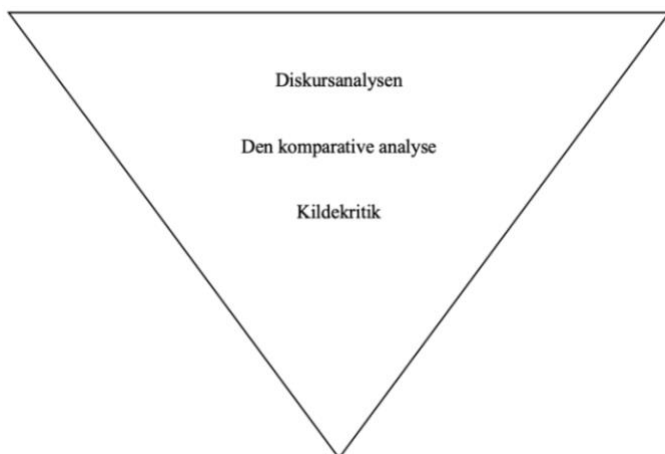
Lars Dencik, professor i socialpsykologi (Dencik 2006), er forfatteren bag bogen: "*Mennesker i postmoderniseringen – om barndom, familie og identiteter i opbrud*". Dencik er generelt optaget af børn og familien, hvilket også er fokuset under lederskab af *Center for barndoms- og familieforskning* på Roskilde Universitetscenter. Hans fokus ligger på børns vilkår i familien og i daginstitutionerne i postmoderniteten og derfor finder vi ham relevant for at belyse vores problemstilling. Denciks begreber "dobbeltsocialisation" og "The Peer Group" vil blive fremlagt i opgaven.

Disse teoretikere kan, ved hjælp af deres indbyrdes faglige og teoretiske forskelligheder og ligheder indenfor dannelsen af videnskab, empiri og observation med henblik på den familiære og non-familiære institution, være behjælpelig til besvarelse af vores problemformulering.

4. Metode

I vores opgave har vi gjort brug af metoderne diskursanalyse, den komparative analyse og kildekritik. De tre metoder befinder sig i et tilhørsforhold, hvor hver metodes faglige redskaber og værktøjer, danner et grundlæggende fundament for gode udgangspunkter til vores besvarelse af vores problemformulering.

Følgende illustration er et forsøg på at beskrive metodernes tilhørsforhold:

I begyndelsen af vores problemorienterede projektarbejde, var der fokus på, hvilke problematikker, vi fandt særligt relevante at inddrage i vores projektarbejde. Vi startede bredt, hvor vi talte ud fra "diskurser"; tematikker, emner, begivenheder, oplevelser, som i dette tilfælde var magt, positionering mellem barn og voksen, familiær og non-familiær institution. Dette skabte et godt udgangspunkt at arbejde ud fra og en bestemt retning at gå efter, og var en hjælp i udvælgelsen af vores relevante materialer. Vores fokus var at skabe en sammenhæng; en rød tråd, hvor vi anvendte den komparative metode, for at kunne finde frem til et sammenligningsgrundlag med udgangspunkt i de forskellige teoretikere, deres indbyrdes standpunkter, teorier og empiri. Den komparative metode bidrog til at skabe en bredere forståelse for emnet, og var samtidig med til at indsnævre opgaven til det mere essentielle. Til udvælgelsen af brugbare kilder, har vi med kildekritikken forholdt os til, hvorvidt vores materialer var kvalitetsholdige og troværdige.

4.1 Diskursanalyse

Diskursanalysen beskrives som: *"at betragte ytringen som en sproglig enhed snarere bør betragte den som en funktion, noget der får strukturer og enheder til at træde frem"* (Nilsson 2008: 51).

Diskursanalysen har været virkningsfuld, da den har været med til at forbinde vores projektarbejde og opgavens teoretiske perspektiver, ud fra pågældende diskurser. I opgaven hersker diskurser, som kan kategoriseres som: magt, positioneringen mellem barn og voksen og den familiære og non-familiære institution. I vores kilder er der en fællesnævner: den familiære og non-familiære institution, hvilket bliver beskrevet forskelligt ud fra teoretikerne. Det kommer til udtryk i sproget, hvilket vi har forsøgt at identificere.

Nogle af vores teoretikere: Foucault og Bourdieu, har forskellige opfattelser af magtbegrebet, som spiller en stor rolle for opgavens problemstilling. Vi har forholdt os til en socialkonstruktivistisk indfaldsvinkel, hvorpå opgaven i høj grad har en forståelse af konstruktivistiske processer, som belyser menneskets anseelse af samfundets opbygning; de eksisterende magtforhold, som værende legitime, naturlige og retsmæssige. Det socialkonstruktivistiske perspektiv er med til at anskueliggøre de pågældende diskurser: dominerende konstruktioner, som er skabt af mennesket, og på samme tid vedligeholdt af mennesket selv. Det bliver tydeliggjort via Bourdieus interesse for konstruerede strukturer, og Foucaults interesse for diskurserne inden for strukturerne. Blot for at eksemplificere, at vores teoretikere forholder sig forskelligt til magtbegrebet og dets betydning for verden, samfundet og det enkelte individ.

I diskursanalysen er sproget altafgørende for den pågældende diskurs, da sproget er med til skabelsen samt dannelsen af diskursen. Det er derfor nødvendigt at se ud fra et analytisk perspektiv, når de pågældende diskurser fremtræder forskelligt ud fra, hvilke kilder der er bearbejdet i arbejdsprocessen. I forbindelse med sproget er det vigtigt at fremhæve, at nogle af teoretikerne – i særlig grad – har forskellige måder at skabe videnskab, hvilket kan være én af årsagerne til, at deres diskurser fremgår forskelligt i deres indbyrdes kilder. Foucault skaber sin videnskab ved at gå i de såkaldte: "arkiver" i søgen efter sit materiale til dannelsen af sin teori, hvorimod Bourdieu skaber sin videnskab ved sit empiriske arbejde. Det betyder, at deres arbejdsgange og behandlingsmetoder er forskellige, og derfor bliver de pågældende diskurser i kilderne italesat på forskellig vis.

Det er nødvendigt at gøre brug af diskursanalysen, da det er en metode; en kritisk fremgangsmetode, som gør det muligt at kunne anskue relevante tematikker, emner, og dermed få en forståelse for, hvilke diskurser som fremstår mere fremtrædende end andre. Den danner et grundlag for at

skabe en forståelse for de pågældende diskurser, hvorpå vi har mulighed for at sammenligne dem, sætte dem op imod hinanden i den komparative analyse. Det er vigtigt at have øje for, at den pågældende afsender er styret af egen interesse for sin videregivelse inden for det specifikke område. Problemformuleringen besvares ud fra et nuanceret grundlag, derfor er det vigtigt at være opmærksom på diskurserne og deres betydning i den pågældende kilde (Læremiddel.dk).

4.2 Komparativ analyse

Den komparative analysemetode er nødvendig at anvende, da sammenligningen mellem de forskellige teoretikere og deres teorier, vil give os flere perspektiver og udgangspunkter til en bedre og bredere forståelse af vores problemstilling. Vores forsøg på at begribe deres forskelligheder og ligheder, forekommer blandt andet ved at sidestille dem med hinanden.

Vi vil på samme måde som i diskursanalysen, fremhæve vores undersøgelse af Foucault og Bourdieu, da det er interessant, at begge teoretikere befinder sig inden for den samme erkendelsesteori: den socialkonstruktivistiske, hvorpå der forekommer tydelige forskelligheder og ligheder inden for deres fokus. Det er nødvendigt at tage udgangspunkt i deres epistemologiske og ontologiske standpunkter for at opnå en større forståelse for det pågældende udgangspunkt, som ligger til grund for deres teorier.

Vi benytter Foucault og Bourdieu samt de andre teoretikere for at kunne sammenligne deres forskellige teoretiske standpunkter inden for magtbegrebet, som gør sig gældende i vores problemfelt. I vores opgave har vi beskæftiget os med magt og dens indflydelse på klasse, straf, opdragelse, dannelse m.m., hvorpå det enkelte individ skal fremstå civiliseret og kultiveret. Ved at sammenligne ovenstående emner inden for magtbegrebet, har vi erhvervet os forskellige udslag, som har hjulpet til at få flere perspektiver på vores problemfelt og problemformulering.

Foucaults skabelse af videnskab opstod ved brug af nedskrevne kilder, hvilket betyder, at han ikke foretog sig empiriske undersøgelser. Det gjorde Bourdieu derimod, da han benyttede sig af observationsundersøgelser, som en af hans grundlæggende arbejdsmetoder. Deres frembringelse samt skabelse af videnskab foregik på to forskellige fremgangsmåder, hvilket betyder, at deres interesse for at skabe videnskab startede ud fra forskellige årsager. Foucault interesserede sig for historiske afsæt med henblik på begivenheder, hvor beslutningerne om hvordan det enkelte individs plads og berettigelse i verden anses og påvirkes. Bourdieu var derimod fokuseret på, hvordan klassifikationer var med til at reproducere magt, hvilket han beskrev via flere af hans udvalgte begreber, som vi uddyber yderligere igennem vores undersøgelse af hans teorier.

Det er essentielt at have flere perspektiver og udgangspunkter inden for problemfeltet og vores problemformulering, da det kan være med til at skabe nogle tanker og standpunkter, hvilket vil give os en bredere indsigt i vores problemstilling. Det er derfor vigtigt at pointere, at vores opgave bygger på et kontinuerligt, komparativt udgangspunkt, hvilket er afgørende for vores forståelse af problemfeltet og problemformuleringen, da den komparative metode samt analyse, befinder sig implicit i vores undersøgelser og tilgange dertil.

4.3 Kildekritik

“Kildekritik defineres som en redskabsdisciplin der sætter dig i stand til at vurdere kvaliteten af kilder” (Rienecker & Jørgensen 2017: 238).

For nærmere at specificere, hvordan vi har anvendt kildekritikken i vores projektarbejde, inddrages nedenstående skema, som er en oversigt, vi har gjort brug af i vores arbejdsproces til at finde frem til vores kilder:

Hvad kan man tage udgangspunkt i ved kildekritik?

- Troværdighed, for eksempel nærhed til genstand eller begivenhed.
 - Faglig autoritet og status.
 - Forklaringernes grundlag (metoder og dokumentation: data og empiri), og deres spændvidde i forhold til undersøgelsens problem.
 - Analysens konsistens.
 - Kildens objektivitet, saglighed.
 - Transparens i kildens vinkling og beskrivelse af metoder og fremgangsmåde, og kildens kritik af egen undersøgelse, datagrundlag, metoder osv.
 - Samtidighed og aktualitet, opdatering.
- (Ibid.: 238).

Ud fra ovenstående skema har vi lagt særlig vægt på: “troværdighed, faglig autoritet og forklaringsgrundlag”, da vi i fællesskab kom frem til, at det var nogle helt essentielle faktorer, som gør sig gældende, i den kritiske udvælgelsesproces af teori og litteratur. Vi anvender kildekritik som metode i vores projektarbejde, da vi finder den kritiske udvælgelsesproces af teori og litteratur nødvendig for at kunne udarbejde et godt projekt. Vi er ud fra overbevisningen om, at valet af teori og litteratur til et projektarbejde har en afgørende betydning for udfaldet samt besvarelsen af ens problemformulering, da teorierne og litteraturen er et slags: “fundament” for hele opgaven. Det betyder derfor, at kildekritikken kommer til udtryk i vores valg af teori og litteratur, hvor vi mener, at vores teori og litteratur – set ud et kritisk, fagligt og teoretisk ståsted - har en vis tyngde, som gør det muligt for vores projektarbejde at besvare bedst muligt på vores problemformulering.

5. Undersøgelse

5.1 Pinestrafen – dengang til i dag (1700-tallet til 2020)

Samfundets straffemetoder har ændret sig de sidste 300 år. I 1700-tallet blev man som lovovertræder straffet legemligt på blodig, voldsom og ofte dødelig vis. Denne form for afstraffelse kaldes pinestraf. Foucault fremlægger eksemplet om Damiens, en fransk mand der i 1757 (Foucault 2002: 17) blev dømt til pinestraf, da han stak Ludvig d. 4. med en kniv (Ibid.: 331 ref. 1). Damiens bliver kørt afsted ”i en kærre, nøgen, kun iført en skjorte, [...]” (Ibid.: 17), for derefter at blive knebet:

”... med tænger i brystvorterne, armene, lårene og læggene, mens han i sin højre hånd holder den kniv, hvormed han har begået det nævnte fadermord, brændes med svovlild, og på de steder, hvor han skal knibes med tænger, skal der hældes flydende bly, kogende olie, brændende beg af harpiks, smeltet voks og svovl, og derefter skal hans krop sønderslides af fire heste, og læmmer og krop fortæres af ilden og brændes til aske, og asken spredes for vinden (2)” (Ibid.: 17).

Denne straffemetode var ikke blot voldsom og skelsættende for det pågældende dømte individs læring om, hvilken fremtidig adfærd han forventedes at have, forudsat han overlevede den legemlige

afstraffelse, dog var det også en lærings- og refleksionsproces for tilskuerne om hvordan forventningerne lød til befolkningens nutidige, samt fremtidige adfærd. Pinestrafen var primært en offentlig hændelse, som for det første skulle straffe den dømte for vedkommendes forseelse, men også var til for at skabe frygt hos de resterende borgere i samfundet, og lade dem vide, at der ville være konsekvenser for deres lovovertrædelser ” [...] *Åh gud, forbarm dig over mig; Jesus, hjælp mig. Det var meget opbyggeligt for tilskuerne at se den omhu, som sognepræsten ved Saint-Paul lagde for dagen, [...]*” (Ibid.: 17).

Henimod år 1760 belyser en række teoretikere ifølge Foucault, en undren over, hvad straffen retter sig imod, hvis den ikke længere retter sig mod legemet (Ibid.: 30). Foucault inddrager i denne sammenhæng den franske filosof G. De Marblys princip (Ibid.: 30): ”*For at straffen, om man så må sige, snarere rammer sjælen end kroppen (21)*” (Ibid.: 30). Det blev dermed vigtigere, at samfundets straf ramte lovovertrædendes psyke i stedet for fysik gennem legemlig afstraffelse.

5.2 Pinestrafens indflydelse på samtiden

Pinestrafen er i vores tidsalder ikke længere lovlig, men dens metoder, arbejdsgange og former har haft en stor indflydelse på, hvordan dannelsen af samfundets – og diverse samfundsgruppers – opfattelse af ”rigtigt og forkert” forekommer.

Et eksempel på ovenstående er, den “almene” del af befolkningen i samfundets viden, at det er forkert at stjæle, hvilket – ud fra et fagligt og teoretisk udgangspunkt – kan forklares ved, at tyveri før i tiden blev straffet med vold. Hvis man stjal, blev man straffet legemligt, hvilket har medført, at det enkelte individ dengang lærte, at tyveri mundede ud i straf. Det blev på den måde inkorporeret i samfundets normer og regler; herunder borgernes bevidsthed, at tyveri ikke ledte til noget godt, hvilket på nuværende tidspunkt – i det postmoderne samfund – heller ikke leder til noget godt, forudsat det opdages. Der straffes ikke længere legemligt, men i henhold til straffeloven. Det er almen viden, at det er ulovligt, moralsk og etisk forkert at stjæle, fordi vi som samfund for mange år tilbage, blev lært det på den hårde måde.

Pinestrafen blev afskaffet i år 1866 (Denstoredanske.dk, ref. 3), men det var ikke i alle sammenhænge, at den legemlige afstraffelse ikke blev afskaffet. Det betyder, at man; samfundsmagten og herunder befolkningen, i mere end hundrede år efter indtrædelsen af straffeloven, brugte den fysiske afstraffelse som metode for konsekvens, i den familiære og non-familiære institution. I den familiære institution benyttede forældre vold til at opdrage og straffe børns forseelser, hvilket forblev en del af opdragelsen indtil 1967, hvor det blev ulovliggjort at slå børn i institutionerne, og frem til 1997, hvor revselsesretten blev afskaffet (Retsinformation.dk, ref. 5).

Den fysiske afstraffelse i den non-familiære institution, i dette tilfælde skolerne, kunne finde sted på mange måder. Eksempelvis var det engang ganske normalt for børn og unge, at blive straffet med et rap over fingrene af lærerens pegepind, hvis man som barn forstyrrede, svarede igen eller på anden måde udviste uacceptabel opførsel.

Da denne form for straf og magtudøvelse blev ulovliggjort, blev det i stedet normaliseret, at børn der brød reglerne blev sat udenfor døren til klasselokalet, og i værre tilfælde blev man sendt på inspektørens kontor. Konsekvenserne var i den “sjælelige” afstraffelse stadig at lære de regelbrydende børn forskellen på rigtigt og forkert, samt sætte et eksempel for resten af klassen, men uden længere at blive udsat for fysisk smerte. Man blev som barn klar over, at når man ikke overholdt lærernes

eller pædagogernes regler, var dette lig med straf. Ligesom man i pinestrafens tid blev lært, at overholdt man ikke samfundets love og regler, var dette lig med legemlig smerte.

Man blev i den sidste halvdel af 1900-tallet i retssystemet enige om, at det ikke var humant at yde fysisk afstraffelse på børn og unge mennesker, for at få dem til at adlyde autoriteter, og dertil blev målet med straf og opdragelse ændret, ligesom det gjorde i sidste halvdel af 1800-tallet i forbindelse med afskaffelsen af pinestrafen;

“I den fysiske pinestraf var rædslen grundlaget for eksemplet: den fysiske skræk, den kollektive forfærdelse, billeder, som burde indprente sig i tilskuernes hukommelse, ligesom brændemærket på den dømtes kind eller skulder. Grundlaget for eksemplet er nu belæringen, talen, det forståelige tegn, iscenesættelsen og skematiseringen af den offentlige moral” (Foucault, 2002: 125).

Det var stadig vigtigt at samfundets borgere vidste, at der fandtes magtforhold imellem borgere og “stat”, men det blev nødvendigt at finde på andre måder at få denne pointe ført igennem på. Det samme gjaldt i de lavere niveauer af samfundet; forholdet mellem børn og voksne, både i det familiære og det non-familiære rum. Man ville præcisere overfor børn og unge hvem der bestemte, og altså dermed tydeliggøre det autoritære forhold der finder sted disse relationer imellem, da man ikke længere kunne stå inde for, at børn skulle afstraffes legemligt, da det forekom usolidarisk for samfundet.

Dencik belyser hvordan det gik fra at være vigtigt at få børn til at adlyde, til at det nu var vigtigere at fremme børns evne til selvregulering (Dencik 2005: 26-27). Det blev essentielt, at børn selv kunne se forskellen på rigtigt og forkert, og at de selv kunne se, hvornår det var nødvendigt at ændre adfærd. Det var ikke længere vigtigt at børn bare "gjorde som der blev sagt", men det blev set som en grundsten at de vidste, *hvorfor* de skal gøre hvad de bliver fortalt (Ibid.: 26-27). Dermed handler det ikke længere om at sætte et eksempel, men om at grave sig ind i børns hjerner og plante et frø der hedder "konsekvens" som altid vil blomstre op når de gør noget, eller bare tænker på at gøre noget, de ikke må. På samme måde som da man gik væk fra pinestrafen.

Ved den fysiske afstraffelse, er der tale om en meget tydelig og direkte form for magt, da både bødlerne (eller de som gav bødlerne ordre) i pinestrafen, og de voksne der slog børn, benytter deres autoritære position til at vise overfor dem, som skal straffes, at de er underlegne i sammenligning med dem som straffer. Da man gik over til den selvregulerende opdragelsesmetode, hvor børn skulle forstå hvorfor deres handlinger er forkerte, overgik man samtidig til en mere indirekte form for magtbrug, da man ikke nær så tydeligt afstraffede børn, men i stedet begyndte at appellere til deres samvittighed. Dencik argumenterer for, at børn i samtiden gennemgår en mere diffus form for disciplinering end børn før i tiden gjorde (Ibid.: 26).

5.3 Opdragelsesvejledning for forældre og lærere

Før revselsesretten og retten til at slå børn i institutionerne blev afskaffet, blev man nogle steder, som lærere og forældre, instruerede i, at man var i sin fulde ret til at slå på børn som opdragelsesmetode. Dette fremhæver Varming flere steder i sin bog i forbindelse med, at der er skrevet såkaldte: “opdragelsesvejledninger”, til forældre og lærere, da man fandt det nødvendigt, at opdragelsen foregik ud fra specifikke og grundige vejledninger.

I afsnittet om opdragelsesvejledninger bliver en af mange af disse vejledninger nedskrevet af biskop og seminarieforsstander Gerhard Peter Brammer i 1838, som forklarede: *“Læreren vise selv Høflighed og Ærbødighed imod sine Overmænd i Børnenes Nærværelse, og behandle også dem paa en Maade, som lægger for Dagen, at han erkiender noget Godt og Elskeligt hos dem”* (Varming 1992: 37) Der forekommer en over- og underordningen, hvor læreren er bevidst om, at vedkommende besidder en højerestående position end børnene i klassen. Dette skaber et skred, og samtidig skal læreren forsøge at give udtryk for, at børnene kan betragtes som gode, dygtige og elskværdige.

I opdragelsesvejledningerne var et af formålene med vejledningen at få skabt en lydighed hos det pågældende barn, og det kan derfor sammenfattes, at lydighed er den røde tråd i disse vejledninger (Varming 1992). Det er vigtigt, at forælderen, læreren og lignende autoriteter – alt efter hvem der skal opdrage det pågældende barn – får etableret en afstand mellem barn og voksen (Varming 1992). Af dette kan udledes, at læreren skal gøre brug af manipulatoriske redskaber og værktøjer, da det kan være en af mulighederne for at opnå elevernes lydighed.

Der forekommer grundlæggende forskelligheder i positioneringen mellem barn og voksen, fordi samfundsmagten opretter – og herunder instituerer og stifter – disse opdragelsesvejledninger, som får stor betydning for, hvordan børn i det hele taget bliver betragtet i den familiære og non-familiære institution.

5.4 Panoptismen og det panoptiske fængsel

Panoptismen: *“det strafferetlige forbedringsapparat”* (Foucault 2002: 143) er en specifik tidsperiode i verdenshistorien, i slutningen af 1800-tallet, hvor alle befolkningsgrupper i samfundet, var i risiko for at blive syge af infektionssygdommen pest (Foucault 2002). Dette fik stor betydning for, hvordan samfundet, samfundsmagten og regeringen – herunder magtens tredeling; den lovgivende, den dømmende og den udøvende –, hvor én af forudsætningerne for, at samfundets var, at holde infektionssygdommen nede (Foucault 2002).

Der blev etableret *“intendanturmyndighed”* (Ibid.: 211), hvilket var et strukturelt system, der bestod af udvalgte mennesker; formænd, intendanten og vagtsoldater. De havde til opgave at skulle sørge for, at infektionen ikke blev spredt yderligere blandt borgerne i samfundet. Ifølge Foucault blev intendanturmyndigheden en instans, som var *“den alvidende magt”* (Ibid.: 214), hvor der forekom tydelige og bagvedliggende hensigter og målsætninger om at holde borgerne i kort snor. Det var et *“permanent registreringsystem”* (Ibid.: 213) eller *“et individualiserende og permanent dokumentationssystem”* (Ibid.: 268), hvor alle slags beslutninger om infektionssygdommen blev besluttet inden for en skærpet og indesluttet kreds: samfundsmagten, hvilket betød, at borgerne ikke havde nogen indflydelse på, hvordan forløbet med at forhindre smittespredning skulle foregå.

“Dette lukkede, opdelt og på alle punkter overvågede rum, hvor individerne er indføjjet på en fast plads, hvor de mindste bevægelser kontrolleres, hvor alle begivenheder registreres [...], hvor magten udøves helt og holdent på en kontinuerlig hierarkisk form, hvor hvert individ konstant stedfæstes [...] – alt dette udgør en kompakt model af det disciplinære apparat” (Foucault 2002: 214).

Ifølge Foucault var intendantmyndigheden med til at skabe et grundlæggende skema, inden for den disciplinære magt, hvor mennesket skulle opdeles efter den binære orden, overvågning og straf. Det kom til udtryk ved minoritetsgruppen: *"De Spedalske"*, hvor behandlingen af dem kunne sammenlignes med, hvordan befolkningen blev behandlet under pesten (Foucault 2002). I den tidsperiode bliver der tilføjet flere samfundsmæssige instanser inden for den disciplinære magt; *"det psykiatriske asyl, fængslet, forbedringshuset, etableringen af en overvåget undervisning og til dels hospitalet, generelt alle de instanser til individuel kontrol"* (Ibid.: 216).

Fængslerne er et eksempel på en positionering i en institutionel sammenhæng, som forekommer mellem mennesker med henblik på den familiære og non-familiære institution. I det panoptiske fængsel forekommer der en specifik positionering mellem fængselsfangerne og ansatte i fængslet, hvilket tydeliggør en over- og underordning. Den menneskelige krop blev betragtet, som føjelig og lydlig (Foucault 2002), hvilket gør det muligt, at der er *"overvågning og observation, sikkerhed og viden, individualisering og totalisering, isolation og gennemsigtighed"* (Ibid.: 267).

Betegnelsen "magtens arkitektur" anvendt af J. N. Pieterse ekspliciterer, at arkitekturen ikke blot er med til at formgive samfundet; byrummene og lignende, men at arkitekturen er inden for en langt større samt omfattende størrelse, når man anbringer den i en kontekst med magten (Pieterse 1994). Den cirkulære bygning med overvågningstårnet i midten skabte en grundlæggende vished om, at fængselsfangerne var under konstant overvågningen. Ét af formålene med det panoptiske fængsel var, at *"sætte den indsatte i en bevidst og permanent tilstand for synlighed, som sikrer magtens automatiske funktion. Sørg for at overvågningen har permanente virkninger, selv om den ikke er en kontinuerlig handling"* (Foucault 2002: 218). Med andre ord; fængselsfangerne skulle aldrig være i tvivl om, at der forekom overvågning på alle tidspunkter, men de fik stadig ikke kendskab til, hvornår overvågningen fandt sted, da det aldrig blev præciseret eller fremlagt for fængselsfangerne.

I virkeligheden kan det panoptiske fængsel betragtes som værende et eksperiment – et kontrolapparat - hvor hensigten er at skulle *"lave eksperimenter, ændre adfærden, afrette eller genoprette individerne"* (Ibid.: 220). Det kan sammenlignes med den familiære og non-familiære institution, hvor barnet befinder sig inden for nogle forudsætninger samt præmisser i sin positionering mellem den pågældende forældre og lærer eller pædagog hvor barnet henledes til at opføre sig på en bestemt måde - som tidligere nævnt i afsnittet om pinestraffen. Barnet skal vide, at dets handlinger på alle tidspunkter kan risikere at være under overvågning, hvilket skal fungere som en advarsel for barnet om, at dets regelbrydninger kan blive opdaget, og dermed nedsættes – forhåbentlig – barnets udskjelser.

"Autoritærianisme" (Varming 1992: 9) er et af grundvilkårene for samfundet; hvori der findes en over- og underordning i den familiære- og den non-familiære institution. Han beskriver begrebet således: *"Vi opfatter en over-og underordning som et naturligt og rigtigt fænomen i forholdet mellem mennesker, og at vi nærer beundring for magtudøvere og magtens symboler"* (Ibid.: 9). I det panoptiske fængsel forekommer der en over- og underordning, hvor fængslet er et af magtens symboler. Fængslet er medvirkende til, at mennesket formår at blive mere selvregulerende inden for specifikke og særegne omstændigheder, hvilket Varming kalder: *"en skjult disciplinering"* (Ibid.: 60).

I samfundsmagten forekommer der fire magttyper: direkte magt, indirekte magt, bevidsthedskontrollerende og strukturel magt (Ibid.: 63). Den direkte magt og den strukturelle magt er væsentlige i

beskrivelsen af den familiære og non-familiære institution, hvori mennesket – som før nævnt - formår at blive mere og mere selvregulerende inden for nogle specifikke og særegne omstændigheder. Varming siger om magten: "*ved, at den udøves direkte gennem beslutningsprocesser foretaget af enkeltpersoner [...] Det opdragelsesmæssige område kan der som eksempel peges på den magt, der udøves af forældre over for deres børn*" (Ibid.: 63-64). Det betyder, at der forekommer direkte magt i forbindelse med opdragelsen af børn, da den direkte magt opstår ved, at magten er foretaget af enkeltpersoner; forældre og pædagoger, hvorimod den strukturelle magt er "*den magtudøvelse, som ligger i en ukritisk accept af samfundsmæssige rutiner, vaner og normer. En sådan accept indebærer, at der ikke sættes afgørende spørgsmålstejn ved den virkelighed, som disse rutiner, vaner og normer har været med til at skabe og er udtryk for*" (Ibid.: 65). Den ukritiske accept kan inden for den strukturelle magt kan opstå ved "*politiske, økonomiske og sociale strukturer i det omgivende samfund, uden at de pågældende er sig bevidst*" (Ibid.: 65).

Den direkte og strukturelle magt – samt panoptismen set ud fra det panoptiske fængsels opbygning – ifm. den non-familiære institution, er særligt fremtrædende i eksempelvis daginstitutioner, hvis arkitektur indebærer facader lavet af glas, da det skaber tydelige, gennemsigtige og anskuelige rum. Disse rum er til for, at de voksne; pædagogerne og lærerne, altid kan have et overblik over børnene, hvilket kan betragtes, som et udtryk for magt og magtanvendelse inden for det panoptistiske billede, da børnene altid vil være under overvågning af autoriteterne i disse institutioner. I sammenligning med panoptismen og det panoptiske fængsel er arkitekturen et udtryk for magt og magtanvendelse med den cirkulære bygning med overvågningstårnet i midten.

Det er to forskellige non-familiære institutioner: fængslet og daginstitutionen, men pointen er blot, at der er et sammenligningsgrundlag, da magt og magtanvendelse gør sig gældende i alle slags institutioner, hvor ét af formålene er at indordne det enkelte individ inden for en bestemt ramme.

Som tidligere nævnt, skriver Varming, at den strukturelle magt er en magt, hvor "*der ikke sættes afgørende spørgsmålstejn ved den virkelighed, som disse rutiner, vaner og normer har været med til at skabe og er udtryk for*" (Ibid.: 65). Der sættes ikke spørgsmålstejn ved, at fængslet eller daginstitutionen bliver bygget ud fra en arkitektur, hvor der tydeligt forekommer magt og magtanvendelse, da det på mange måder er blevet en naturlig og inkorporeret del af vores kultur og "det offentlige gadebillede". Den direkte magt og den strukturelle magt kan derfor betragtes som værende forklaringsmodeller for, hvordan magten forekommer i positioneringen mellem barn og voksen, da disse magtformer bliver styret af enkeltpersoner sammensat i eksempelvis regeringer, som ud fra politiske, økonomiske og sociale strukturer, er med til at skabe en slags "kultur" for, hvordan man skal opdrage børn i det postmoderne samfund. Det betyder derudover, at den pågældende forælder ikke nødvendigvis er bevidst om, hvordan barnet skal opdrages, da alle – her tales om de enkelte borgere som er underlagte samfundsmagten – er under stor påvirkning samt indflydelse af den strukturelle magt og panoptismen, altså dét konstant at være under overvågning.

5.5 Det disciplinære individ

Individet fødes som udgangspunkt ikke med en føjelig krop. Teorien om den føjelige krop opstår når individet bliver underlagt disciplin. Disciplin fremkommer gennem tvang, hvor individet med den føjelige krop udsættes for magt for at opnå disciplin. Denne disciplinering forekommer både i den familiære og non-familiære institution (Foucault 2002:153). En føjelig krop defineres

som lydige og trænet, og opnås ved at dissociere kroppen. Her tales der om processen hvor individet "skilles ad" for derefter at blive "samlet igen" efter at være blevet normaliseret gennem disciplin (Ibid.:154). Denne teori ses i den non-familiære institution hvor barnet som udgangspunkt bliver tvunget til at lære efter et bestemt regelsæt. Der findes eksempelvis kun en måde at regne på, en måde at lære at skrive på, og så videre. Denne tendens forsætter gennem den institutionelle verden hvor barnet lærer fra den faglige overlegne person via disciplin. På denne måde sker der en reproduktion af den "korrekte" viden. Hele dette system er til for at samfundet kan udvinde så meget som muligt fra den føjelige krop. Desto mere den kan føjes i en givende retning for samfundet desto bedre (Ibid.: 170).

For at opretholde disciplinen, opstår der i samfundet en generel tendens til, at styringen forbindes med tid. Det kan gøres gennem en tidsplan hvor aktiviteterne herigennem styres (Ibid.: 166). Det kan blandt andet være et skoleskema, som styrer barnets hverdag når det befinder sig i den non-familiære institution. Her er det for eksempel fastlagt, at barnet hver dag skal spise frokost 11.30 lige gyldigt hvorvidt barnet er sultent eller ej. Dette er et eksempel på en overdreven regulering af barnets hverdag (Symposium, 3/11-20), og denne form for strukturering sker også hos forældrene når børnenes tid i hjemmet organiseres, eksempelvis ved at børnene har en bestemt sengetid, underordnet om de er trætte på givent tidspunkt eller ej. Foucault mener, at vi lever i et samfund som styres gennem tidsplaner for alle de handlinger individet fortager sig. (Foucault 2002: 168). Her er der tale om en indirekte magt fra samfundet, da disse tidsplaner ligger implicit i samfundets regelsæt, og da samfundet ikke sætter spørgsmålstegn ved disse tidsplaner.

Inden for tidsplanen vil der ligge aktiviteter, som har fået plads til en udførelse på eksempelvis 1 time. Kroppen og handlingen bliver sat i relation med hinanden, således at der opstår en handling som styrer kroppens udførelse (Ibid.: 168). Dette kan blandt andet være når barnet lærer at skrive med et blyant, hvor læren vil vejlede barnet til at holde på blyanten på en bestemt måde for at handlingen kan udføres. Tidsstyringen forekommer som altudtømmende for individet, da individet vil blive udsat for tidsstyring gennem den non-familiære og familiære institution hvor barnets dag er styret fra morgen til aften. På denne måde vil barnet blive udnyttet og være afskåret fra at foretage sig en forkert handling og det disciplinære individ skabes herigennem (Ibid.: 170).

Et eksempel på ovenstående er Gobelin skolen. Her skulle eleverne oprindeligt i individuelle lærerforløb, men ved skolens grundlæggning, blev de i stedet organiseret i klasser. Der sker en effektivisering af elevernes uddannelsestid, ved at eleverne inddeles efter evne og denne opdeling skaber et system hvor eleven udfordres for derefter at belønnes ved at blive rykket op på et hold med højere faglighed (Ibid.: 176).

Hele fænomenet med at voksne styrer og organiserer børns tid er et udtryk for de voksnes autoritarianisme, da det voksne individ grundlæggende er styret af samfundets autoritet (Varming 1992: 9). Samfundets autoritet fungerer således som en magt over det enkelte individ hvilket uddybes i følgende i citat: *"Magt er også en organisations eller et samfundssystems undertrykkelse virksomhed med konsekvenser for enkeltpersoner, grupper af personer eller en hel befolkning, uden at denne undertrykkelse er bevidst for nogle af parterne [...]"* (Ibid.: 63).

Varming definerer magtbegrebet som en grundlæggende faktor for samfundet. Her taler han om en indirekte magt, hvor samfundet bevidst kan handle eller bevidst ikke handle og valget vil have en betydning for hele samfundet. Magten er indirekte da individerne ikke er bevidste om magten der

ligger i handling eller ikke handling. Varmings begreb interdependens bliver her relevant, da det dækker over mennesker som afhængige af hinanden som individer (Ibid.: 64).

Interdependensen forekommer også når voksne er prægede af autoritarianisme, da det er den strukturelle magt som er med til at understøtte de grundlæggende tanker og værdier om opdragelse. På denne måde er den strukturelle magt med til at danne et individ der – gennem disciplinering – bliver opdraget til at forholde sig ukritisk til samfundets grundlæggende værdier. Det er denne strukturelle magt som forældrene på samme måde vil udføre overfor barnet gennem opdragelsen. Derved vil magten – de grundlæggende normer og værdier – for samfundet forekomme som en naturlov for det enkelt individ (Ibid.: 65). Denne magt manifesteres gennem forklædning som naturlov og forekommer både i den non-familiære- og familiære institution som en ubevidst magt. For både Foucault og Varming er der tale om en magt som et positivt fænomen, og som de ikke mener skal elimineres, men derimod som alle individer skal indvies i (Ibid.: 62). På denne måde er magten en grundlæggende betingelse i alle menneskelige relationer.

5.6 Den familiære og non-familiære institution, og deres forbindelse til hinanden

Som tidligere nævnt, er der i følge Dencik sket en ændring i fortidens disciplineringen til samtidens disciplinering, hvor disciplineringen i dag i langt højere grad drejer sig om at lære barnet at skulle være selvregulerende.

Det sker ved at forældrene, i stedet for udelukkende at fastsætte regler, indgår i en forhandling med barnet, og derigennem forklarer, hvorfor barnet skal opføre sig, som forælderen beder om (Dencik 2005: 27). Denne forhandling forekommer, fordi der er sket en ændring i det familiære rum, hvilket er sket i takt med, at institutionerne har fået en større rolle for – og i særlig grad indflydelse på – børn og de pågældende familier (Ibid.: 28).

Som understøttelse af ovenstående påstand, bliver der i Denciks bog belyst, at børn i Skandinavien; Sverige og Danmark, i gennemsnit bruger 7 timer om dagen i en institution (Ibid.: 17). Det er en stor del af barnets vågne timer, hvilket gør, at institutioner bliver et slags supplement til forældrenes opdragelse af børnene. Det er derfor relevant at se på Denciks undersøgelse af forholdet mellem barnets familie og barnets “Udenoms-familiære Omsorgsinstitutioner” -forkortet til UFO. Dencik er ud fra den overbevisning, at familien og UFO'en ikke bør anses som to separate indflydelseskilder til barnets liv, men som to samarbejdende deltagere i det pågældende barns socialiseringskonfiguration (Ibid.: 21). Daginstitutionerne fungerer, via jævnaldrenes påvirkning, som et supplement til den familiære socialisation. Barnets socialisation med de jævnaldrende kaldes for “The Peer Group” (Ibid.: 30).

Dencik fremlægger BASUN-undersøgelsen, som er et studie af børnenes væremåde i de non-familiære institutioner. I BASUN-undersøgelsen fremgår det også at de jævnaldrende børn er det vigtigste for børnene i forbindelse med daginstitutionerne og i denne forbindelse kommer socialisationsdriften på banen. Gennem undersøgelsen skabes der et billede af barnets socialisationsproces set i et helt andet lys. Førhen er denne blevet omtalt som noget der påføres barnet, hvor BASUN-undersøgelsen påstår at barnet fødes med en socialisationsdrift. Driften ses ved at barnet “*længes efter et tilhørsforhold*” (Ibid.: 68). Denne drift viser sig ved at barnet observerer de andre børn og deres væremåde for herefter at stræbe efter at “*være ligesom de andre*” (Ibid.: 68). De andre, altså i dette tilfælde de jævnaldrende børn, kaldes for “referencegruppen” (Ibid.: 68).

Samspillet mellem de familiære- og non-familiære institutioner kalder Dencik for dobbeltsocialisation (Ibid.: 21-25). Dobbeltsocialisationen er for Dencik baseret på disse to arenaer, som har følgende betegnelser: den familiære = arenaen privat socialt liv, og den non-familiære = arenaen for det offentligt sociale liv. Forskellen på disse sociotoper er at barnet i det familiære er uundværligt, mens det i den non-familiære er én ud af mange og er derfor også udskifteligt (Ibid.: 22). Desangående er barnet en del af to vidt forskellige sociale kontekster: den familiære relation er præget af et emotionelt forhold og i den non-familiære institution er tendensen, at både den voksne og barnet ikke engagerer sig følelsesmæssigt i forholdet til hinanden. For barnet er det den ovenstående kombination, som er med til at forme barnets livsrum (Ibid.: 23-24).

Udfordringen for barnet er her at skifte mellem de to sociotoper og dette skift er med til at opelske forhandlinger mellem barnet og den voksne. Disse forhandlinger opstår når børn integreres med deres jævnaldrende. Her vil børn i deres samspil med de voksne forhandle om positioner i legen, herunder hvilke børn der har bestemte pladser i hierarkiet. På denne måde udvikles der individer som er bevidste om både egne behov, men også om modpartens behov og dette kan karakteriseres som et samværskompetent individ (Ibid.: 27). Grundet dette samspil mellem arenaer opstår begrebet dobbeltsocialisation og som det også beskrives i ovenstående er dette ikke et udtryk med negativ ladning, men blot et udtryk for et individ som udvikler brede sociale kompetencer gennem påvirkning fra de non-familiære og familiære institutioner (Ibid.: 29).

6. Den socialkonstruktivistiske tankegang og Bourdieus begreber

6.1 Habitus

Teorien om habitus hører ikke alene til Bourdieu selv. Begrebet kan tolkes som et kulturbegreb, som sætter ord på de ”*dynamiske relationer mellem individet og det sociale*” (Wilken 2006: 42). Individet, eller agenten som det også defineres som, får tilegnet sin habitus ud fra de sociale rammer om vedkommendes liv, altså er det et produkt af socialiseringen. Dette er især væsentligt at belyse, da denne tilegnelse og internalisering i høj grad finder sted i den tidlige socialisering for et barn. Barnets habitus vil ligge til grund for dets persona og hvordan det tænker og forstår. Ud fra dette kan det forstås at habitus er en disposition for menneskets handlinger. Tilegnelsesprocesserne vil dog ikke eksekveres bevidst. Individet vil ubevidst, gennem socialiseringen med sine medmennesker, integrere og internalisere de normer og værdier der gør sig gældende i samfundet. Barnet vil fra den tidlige barndom, gennem magt fra subjektiveringsprocessen - defineret indirekte af Foucault (Kursusgang 5 i Kultur og Historie) - tilegne sin habitus.

Denne socialiserede subjektivering kan også beskrives som at kulturen giver en, ”en fornemmelse for en plads” i samfundet. ”*Denne oplevelse af sin plads er på én og samme tid en fornemmelse for andres plads og - sammen med en beslægtethed i habitus erfaret i form af personlig tiltrækning eller afvisning - ligger den til grund for alle udvælgelsesprocesser, venskab, kærlighed, forbindelser og så videre* (Bourdieu 2001: 5).

Bourdieu forklarer ydermere, som også tidligere nævnt, at der eksisterer en form for ”common sense” – en slags sociale spilleregler – som findes indenfor de felter individet løbende befinder sig i. Denne ”common sense” – eller ”naturlige spilleregler”, som individet navigerer under og efter, kalder han for ”doxa” (Ibid.: 14-15).

6.2 Felt og det sociale rum

“Konstruktionen af det sociale rum er basis for inddeling i klasser, som kun er analytiske konstruktioner, men konstruktioner som er velfunderede i virkeligheden” (Bourdieu 2001: 4).

Gennem dannelsen og socialiseringen vil den enkeltes habitus være styrende for dets ageren, i det Bourdieu definerer som “felt”. Teorien om felt opstår indenfor det sociale rum og er skabt ud fra overbevisningen om, at der forekommer en reproduktion af den sociale ulighed, idet vi er opdelt i felter ud fra mængde af kapital (Ibid.:10). Igen forekommer det som en konstruktion, hvilket der ikke hersker en bevidsthed om. Eksistensen af de sociale felter udspiller sig gennem fælles interesser og deling af kapital mellem de enkelte agenter (Ibid.: 10).

Ud fra mængden af kapital hos det enkelte individ, kan der opnås forskellig grad af magt og autoritet (Bourdieu 2002). Dette er relevant i forbindelse med en relation, hvor der hersker forskellige roller med fokus på barnet og den voksne, hvilket uddybes senere i opgaven. Den forekomne positionering i de sociale felter vil under de konstruerede forhold, skabe en magtmæssig ulighed, hvilket belyser, at der indenfor et socialt felt, vil eksistere et slags hierarki. Det betyder, at der indenfor felterne vil være en fremherskende magt, der er forskellig alt efter diskurs og feltets kontekst (Bourdieu 2001). Felter defineres ud fra bestemte kapitalformer, som agenter skal samle og/eller besidde: agenterne indenfor de givne felter er med til at definere hvilken habitus og doxa der hersker: *“the members of the group must regulate the conditions of access to the right to declare oneself a member of the group”* (Bourdieu 2002: 287).

Denne sociale struktur som individet, barn som voksen, lever under med hver deres tilegnede habitus og kapitaler, medvirker altså til, hvordan de sociale hierarkier opretholdes. Dog kan positioneringen indenfor det samme felt, danne en fælles habitus, da det indgår i feltet, som det fremgår af Bourdieu: *“de som indtager de samme positioner, har enhver chance for at have den samme habitus, i det mindste for så vidt som de livsbaner, som har bragt dem til disse positioner, i sig selv er ens”* (Bourdieu 2001: 4).

6.3 Kapitaler

Som beskrevet ovenfor, er feltbegrebet blandt andet en måde at anskue det sociale liv på. Felter betyder ikke deciderede opdelinger i samfundet, men “rum” der eksisterer i relationen mellem mennesker, som kæmper om at tilegne sig kapital (Bourdieu 2002: 281). Felter er ikke ens og er relativt selvstændige – de kan derfor ikke reduceres med kampe andre steder: kampe i børnehaven og kampe i Folketinget giver mening for de agenter som er involveret, og er derfor ikke sammenlignelige med hinanden, da de har forskellige udgangspunkter. Der kæmpes stadig om kapital – og kampenes udfald rang-ordner agenternes position i felterne: *“Alle mennesker deltager i kampe om kapital, i mange felter samtidig: som familiemedlemmer, venner, kolleger, chefer, ansatte, osv. er alle engageret i kampe om forskellige former for kapital”* (Wilken 2006: 48).

Kapitalbegrebet udsprang fra Karl Marx, hvis teori hævder, at jo større adgang der er til materiel kapital, jo større adgang vil der være til magt (Bourdieu 2002: 284). Bourdieu integrerede Marx’ relation mellem kapital og magt, med Max Webers ligning mellem status og magt, og argumenterede for, *“at der findes flere forskellige slags magt i et samfund, og at de er knyttet til forskellige kapitalformer”* (Wilken 2006: 46).

Ifølge Bourdieu, er kapital ensbetydende med, at man har noget værdifuldt at tilbyde indenfor et givent felt. Bourdieu hævder, at den konstante forhandling med de forskellige former for kapital, repræsenterer nogle underliggende strukturer, som befinder sig i den sociale verden. Han argumenterer for, at det er umuligt at redegøre for den sociale verden og strukturerne heriblandt, hvis ikke man revurderer og sætter sig ind i, hvad de forskellige kapitaler er og betyder. Det er derudover vigtigt, at man ikke udelukkende skal forholde sig til kapital, som det ene billede man forbinder med økonomi (Bourdieu 2002: 280).

Først er der den materielle, økonomiske kapital. Hvis man ser på underklasse, middelklasse og overklasse, eksisterer der en såkaldt elite, som har tilgang til en masse midler, ressourcer og penge. For mennesker med betydelig økonomisk kapital, er det udfaldsgivende ift. hvor meget økonomisk kapital man har; jo flere penge man råder over, jo vigtigere er man. Dette giver indflydelse; magt, og desto mere vil man respekteres og derved repræsentere noget indenfor de(t) givne felt(er) (Bourdieu 2002).

Alt efter hvor meget det enkelte individ har indenfor den økonomiske, kulturelle og symbolske kapital, afgør i hvor høj grad den sociale kapital fylder i individets liv. Det handler altså om at have tilhørsforhold til andre grupper – desto større social kapital, desto bedre forbindelser og bedre udbytte:

“In other words, the network of relationships is the product of investment strategies, individual or collective, consciously or unconsciously aimed at establishing or reproducing social relationships that are directly usable in the short or long term, i.e., at transforming contingent relations, such as those of neighbourhood, the workplace, or even kinship, into relationships that are at once necessary and elective, implying durable obligations subjectively felt (feelings of gratitude, respect, friendship, etc.) or institutionally guaranteed (rights)” (Ibid.: 287).

Kulturel kapital skal forstås som et bredt felt - Bourdieu italesætter den også som *“videns/kundskabs kapital”* (Bourdieu 2001: 3). Det betyder, at det handler om uddannelse, legitim viden - kompetence. Kulturel kapital skal forstås som noget man kan dygtiggøre sig indenfor, hvor den kan være fysisk og materiel. Med det menes, at det både kan være, at man er god til sport eller til at læse, men også at man kan besidde en æstetisk sans – fx at man kan forstå sig på kunst og dermed *“afkode”* kundskaben. Derfor er den kulturelle kapital heller ikke noget der kæmpes om, men noget man kan udmærke sig i: *“på samme måde som dyr med fjer oftere har vinger end dyr med pels, findes folk, som har et perfekt styr på deres sprog, med større sandsynlighed i koncertsale og på museer, end folk som ikke har styr på deres sprog”* (Ibid.: 10).

Den sidste kapital Bourdieu definerer, er den symbolske. *“Symbolsk kapital er den form forskellige typer af kapital indtager, så snart de er erkendt og anerkendt som legitime”* (Bourdieu 2001: 3). Den kan også forstås som kompetencestyret, da det lige så vel refererer til evnen til at konvertere et kapital, til en anden kapitalform, eller til andre former for værdi (Bourdieu 2002: 283). Der behøver dog ikke være økonomi på spil, i nogle felter handler det om at være social kyndig. Den symbolske kapital – eller kapital i hvilken som helst form der gør sig givende for situationen – ændres altså ud fra hvad der er relevant indenfor et givent felt, og man kan derfor også sige, at summen af de 3 kapitaler – den kulturelle, sociale og økonomiske – kan være den symbolske. Bourdieu argumenterer dog for, at den vigtigste kapital, som ligger til rod for alle de andre, som avler mest magt, er den økonomiske kapital:

“The different types of capital can be derived from economic capital, but only at the cost of a more or less great effort of transformation, which is needed to produce the type of power effective in the field in question. For example, there are some goods and services to which economic capital gives immediate access, without secondary costs; others can be obtained only by virtue of a social capital of relationships (or social obligations)” (Ibid.: 287).

Den vigtige betydning af Bourdieus kapitaler - i forbindelse med opgavens emne - er klart anskuelig, da han konkluderer, at desto mere kapital den enkelte har, desto mere magt vil vedkommende også have. Individets kapital er en sammensætning af omfang af kapital, som kan akkumuleres over tid (især den kulturelle og økonomiske), i *”overensstemmelse med deres ”livsbane” i det sociale felt”* (Bourdieu 2001: 3).

Det er aktuelt at kigge på hvilke kapitaler, henholdsvis barnet og den voksne, løbende besidder, og hvordan dette skaber et magtforhold i den positionering. Af den grund er Bourdieu i høj grad taget i brug - både i forbindelse med den familiære og non-familiære institution. Barnets afsæt i den familiære institution, er hvor barnet tilegner eller får pålagt sig grundfundamentet til sin kulturelle kapital, som efterfølgende har stor indvirkning på barnets virke og position i samfundet/det sociale rum, og især med henblik på daginstitutioner (Bourdieu 2001).

6.4 Klasser

“[...] objektivt set, tilgrænsende positioner i det sociale rum bestemt af kapitalmængde”. (Bach 2015: 22).

Bourdieus store interesse er, som tidligere nævnt, at beskrive uligheder, og dermed magtforhold og dominans, som opstår under fremstillingen af de sociale klasser, som fremgår konstruerede, i det sociale rum. Denne konstruktion og udfaldet af en subjektiveringsproces beskriver Bourdieu således: *”forenklet udtrykt samler konstruerede klasser teoretisk agenter, som – underlagt samme vilkår – har tendens til at ligne hinanden, og som et resultat heraf er tilbøjelige til praktisk at samle sig, at forenes som en praktisk gruppe og på den måde forstærke deres lighedspunkter”* (Bourdieu 2001: 5).

Uddraget forstærker Bourdieus påstand om at klasserne er en konstruktion (Bourdieu 2001: 2), og hans indstilling til ulighed, klassifikation og kategorisering af mennesket. Denne konstruktion som ifølge Bourdieu fortsat legitimeres og opretholdes, klargøres gennem hans differentiering af de forskellige kapitaler (Bourdieu 2002) og dertil også i den følgende del af hans foredrag: *”...er klasser en analytisk konstruktion eller en befolkningskategori? – gemmer der sig i virkeligheden et af de sværeste af alle teoretiske problemer, nemlig problemet om viden [...] når objektet for denne viden både er skabt om og af medvidende subjekter”* (Bourdieu 2001: 1).

Legitimeringen af uligheden og disse konstruktioner, kan tænkes at medfører manipulerende strategier, som fører til et gruppetilhørsforhold: en social klasse. Herunder felter som bygger på eksempelvis noget etnisk, religiøst, politisk, erhvervsmæssigt eller seksuelt, hvor der forekommer interesser og funktioner, som er med til at definere sig i forhold til den konkrete situation (Ibid.: 11).

Indenfor dette område skelner Bourdieu imellem den objektivistiske og subjektivistiske betydning, herunder en beskrivelse af nævnte, og en videreførelse af tidligere påstand om at være skabt om og af medvirkende subjekter: *”I virkeligheden er agenter både klassificerede og klassificerende, men*

de klassificerer i overensstemmelse med (eller afhængigt af) deres position inden for klassifikationer” (Ibid.: 1). Bourdieu vil altså skabe en sammenhæng mellem subjektivism og objektivisme. Fra hans objektive synsvinkel kan de sociale agenter ”behandles som ting” og ”klassificeres som objekter”, en position hvor handlingerne vil være strukturelt styrede. Hvor den subjektivistiske synsvinkel er en del af en virkelighed, hvor individet i højere grad er en del af ”individuelle konstruktionshandlinger”, som tager del i at reformere den givne sociale klasse (Bourdieu 2001).

6.5 Symbolsk vold og den pædagogiske handling

Symbolsk vold defineres som ”magten til at få en given virkelighedsforståelse til at fremstå som objektiv og sand, uden at det er klart for de involverede, at der er tale om en vilkårlig virkelighedsforståelse, ligesom det heller ikke er klart, at alternative virkelighedsforståelser samtidig udelukkes” (Wilken 2006: 81).

Bourdieu argumenterer for, at den symbolske vold ikke er en fysisk magt, men er såkaldt ”usynlig”, da mennesket opererer ”blindt” inden for det sociale rum. Her bliver det miskendt af begge involverede parter: den magtudøvende og den der er underlagt magten, befinder sig i det ulige magtforhold som eksisterer: både dem som privilegeres gennem bestemte virkelighedsudlægninger, og dem som undertrykkes under dem, accepterer den sociale orden som en ”uomgængelig naturlig orden” og en form for social naturlov: *“En stor del af de kriterier, som bruges som instrumenter i videnskabelige analyser, inklusiv de mest neutrale og de som synes mest ”naturlige” så som køn og alder, opererer i virkelige praktikker som klassificerende skemaer”* (Bourdieu 2001: 9).

Bourdieus teori om den symbolske vold ligger implicit i hans andre begreber og beskrivelser af menneskets sociale liv, gennem de diskurser og strukturelle konstruktioner, mennesket er underlagt. Den symbolske vold er med til, at få individet til at tro, at konstruktionerne, som de lever under, og de regler som vedrører dem, er legitime, hvilket gør, at den symbolske vold reproducerer sig selv kontinuerligt, med hjælp fra individets egen selvregulering (Bourdieu 2001).

Udøvelsen af symbolsk vold forekommer og normaliseres igennem dem såkaldte ”pædagogiske handling”, som er til stede i alle relationer som, på den ene eller anden måde, er involveret i at retlede og vejlede individet, med forståelsen om, hvordan verden er indrettet og dens dominerende kultur: *“Det gælder både familien som varetager børneopdragelsen, skolerne som varetager kundskabsformidlingen, staten som varetager samfundet osv.”* (Wilken 2006: 82). Det betyder, at den ”pædagogiske handling” er involveret i alle former for informationsvideregivelse, undervisning og disciplinering. Én af de bærende faktorer for ovenstående er, at det opretholdende og reproducerende ved disse kår/livsvilkår bekræfter Bourdieus teori om, at samfundet: det sociale rum, er en social konstruktion; en konstrueret virkelighed, bygget op på diskurser, som det enkelte individ til dels er ubevidst om: *“[...] selv når de præsenterer sig med den udstråling af evighed, som er adelsmærket for naturaliseret historie, er de altid produktet af et komplekst historisk konstruktionsarbejde”* (Bourdieu 2001: 7).

I alle institutioner ligger magten implicit i og med, at der er klare uligheder, magtforhold og forskellige grader af kapital involveret. I folkeskolen og daginstitutionerne er alle medlemmer med til, at reproducere den symbolske magt, og dermed den dominerende diskurs, da der forekommer strukturer og diskurser, som det enkelte individ er underlagt, hvilket vedligeholder legitimeringen af daginstitutionerne og skolens autoritet, og dermed dens dominans indenfor, hvad der kategoriseres som legitim viden:

“Det, der er på spil i den symbolske kamp, er påtvingelsen af det legitime syn på den sociale verden og dens opdelinger, det vil sige [...] magten til at påtvinge og indprente principper for konstruktion af virkeligheden og specielt til at bevare eller omdanne etablerede principper for enhed eller splittelse, forening eller adskillelse, som allerede virker i den sociale verden som fx. gyldige klassifikationer i spørgsmål om køn, alder, etnicitet, region eller nation, det vil sige det, der er afgørende, er magten over de ord, der bruges til at beskrive grupperne eller de institutioner, der repræsenterer dem” (Ibid.: 12).

7. Dil Bach og begrebet “overskud”

Bach benytter sig af termen "overskud", hvor hun argumenterer for, at overskud fungerer som en identitetskategori, hvilket man grundlæggende bruger til at kategorisere andre ud fra, og deraf definere sig selv (Bach 2015: 10-11). Der er ikke mange, der identificerer sig som en “overskudsfamilie”, da der er flere symboler og betydninger knyttet til denne term (Ibid.: 10-11). “Overskud” fungerer, som oftest, som en empirisk betegnelse for det civiliserede overblik – dog kan “overskud” også blive anset som noget, der er alt “for meget”, og i den forstand defineres og associeres med det prætentiose. Dette er én af begrundelserne for, hvorfor mange velstående familier ikke benytter sig af identifikationen, som en “overskudsfamilie” (Ibid.: 72).

“Overskudsfamilie” er en term som i høj grad også er en metafor for (over)klasse, ligesom "overskud" er en distinktionsmarkør” (Ibid.: 24). Med overskud har du mere af noget end du egentlig i virkeligheden behøver, og vil derfor kunne betegnes som ressourcestærk. Ofte benyttes begrebet “overskudsfamilier” i daglig tale, som et synonym og en betegnelse for familier, der har tag på opdragelsesopgaven. På den måde kan man blandt andet aflæse diskurser, normer og idealer, for hvad det gode familieliv og den ordentlige opdragelse “bør” være (Ibid.: 11).

Den danske stat har tidligt etableret et velfærdssamfund, der i stigende grad, har overtaget store dele af den opdragelse, der førhen har været pålagt familien. I Danmark er majoriteten af alle børn tilknyttet diverse institutioner, hvor de i gennemsnit tilbringer 7,5 time om dagen, som også tidligere nævnt i denne opgave (Ibid.: 12). I kraft af denne opståede fordeling af opdragelsesbyrden, kan der sættes spørgsmålstejn ved, hvad familiens opgave overfor barnet er, når dets opdragelse skal tilgås af flere. Bachs argument er, at på trods af den store udlicitering, til skolen og institutionen af opdragelsesopgaven, så står forældrene til ansvar for barnets ageren, trivsel og opførelse mere end nogensinde før - altså på trods af, at barnets timer udenfor hjemmet er øget (Ibid.: 12).

7.1 Familieidentitet og opdragelsesansvar

Dil Bach tænker ikke kernefamilien som noget naturligt, men som noget socialt konstrueret. Bach forklarer:

“[...] jeg betragter ikke kernefamilien som en naturgiven størrelse, men som en kulturel konstruktion, der vedligeholdes gennem hverdagspraksisser og relationsarbejde. Folk har hverken til alle tider eller alle steder organiseret sig i kernefamilier eller tænkt biologiske bånd som ubrydelige og som bærere af særlige følelser og forpligtelser. Det at organisere sig på denne måde var noget, der vandt udbredelse af de statsdannelsesprocesser i det 18. og 19. århundrede - opkomsten af borgerskabet, industrisamfundets klasseorganisationer mm.” (Bach 2015: 18).

Bach hævder, at måden man forstod familiekonstellationen på, var anderledes, end den måde man ser på det i dag. Fra midten af 1800-tallet (Ibid.: 18), var psykologien medvirkende til, at der i vesten, opstod en ny forståelse af børn og barndom - børn blev i stigende grad forstået som et skrøbeligt væsen, og ikke bare som en "lille voksen". Barndommen blev yderligere forstået som et afgørende afsæt i barnets udvikling, fremtidige liv og dannelse af dets karakter - og derfor vigtig for forældrene at varetage (Ibid.: 19).

Denne udvikling i forståelsen af børn, har haft den indvirkning, at børn indgår i et socialt liv, især i institutionslivet, og at deres identitet anskues som relationelt - både som et individ, men også som et forankret medlem af en familie (Ibid.: 18). Børn forstås derfor som en del af en kollektiv identitet med deres forældre, og på grund af den måde opdragelsesansvaret blev givet til forældrene, argumenterer Bach derfor for, at børns adfærd peger direkte tilbage på forældrene, og derfor er "*en kilde til ære og skam*" (Ibid.: 30), da barnet både fungerer som en følelsesmæssig og relationel funktion, men især også har en statusfunktion hos dets forældre (Ibid.: 20).

7.2 Opdragelsesidealer, kultiverings- og civiliseringsproces

Bach skildrer hendes syn på opdragelsen som et kultiverings- og socialiseringsprojekt. Hun beskriver at overskudsfamilien er en familie, der investerer tid i begge disse, og at det ikke udelukkende er de "kultiverede færdigheder" der er i fokus, men at de menneskelige kvaliteter såsom rummelighed og kreativitet også tilegnes i høj grad (Ibid.: 15-16).

I sammenhæng med opdragelsen sætter hun ord på, hvordan denne sættes i sammenhængende relation til de positioner forældrene indgår i. Her bruger hun Bourdieu som eksempel, ved at beskrive, at "*der er et sammenfald mellem sociale positioner og dispositioner, hvorfor folk i samme positioner udvikler nogenlunde samme opfattelser og praksisser*" (Ibid.: 14).

Forældrene vil under børneopdragelsen fremstå med en vis autoritet, dermed også magt, overfor barnet. Bach belyser at denne autoritet bunder i deres forpligtelse til grænsesætning, for at få barnet til at passe ind under bestemte idealer, konstruktioner og diskurser. Med denne lærdom dannes barnets fornemmelse for hvilke adfærdsregler der gælder hvornår, og i forlængelse af dette, hvordan det er acceptabelt og uacceptabelt at opføre sig (Ibid.: 16-67).

Med dette syn på opdragelsen vil barnet føres videre i en kategorisering, der skal forme vejen gennem en civiliseringsproces, hvor barnet som nævnt er bevidst om hvordan man skal agere, for at passe ind i samfundets konstruktivistiske tankegang, hvilket Bourdieu også sætter ord på (Ibid.: 36-37). I relation til civilisationen handler det her om at forme barnet til at blive et "*godt, ordentligt, agtværdigt, stærkt, selvstændigt, harmonisk, hyggeligt og roligt individ*" som Bach beskriver det (Ibid.: 81).

Bourdieu tidligere nævnte teori om konstruktivisme bekræftes gennem Bachs udlægning af opdragelsen og civilisationen, da det i den grad omhandler samfundets overordnede adfærdsidealer og den opdragelsesproces, der forekommer hos den enkelte. Under dette kan der trækkes paralleller til spørgsmålet om klasse og identitet, hvilket i nedenstående afsnit uddybes (Ibid.: 37). I yderligere relation til Bourdieu fremgår det, at hans teori om kulturel og social kapital, kan sammenføres med Bachs teori om graden af civilisation gennem de kulturelle og sociale aspekter (Ibid.: 186).

7.3 Klasse og distinktion

De sociale klasser har stor indvirkning på individets liv. Som Bach skildrer det, spiller det en stor rolle, og *“præger folks følelser, moralske forståelser, syn på egne muligheder”* (Bach 2015: 21).

Bach inddrager Bourdieus betegnelser for klasser og måden hvorpå individer afgrænser dem selv fra andre: *“Sådan gør vi ikke her hos os”* - det er en måde hvor familiernes afgrænsninger fra hinanden er tydelige, og en metode til at danne en familieidentitet (Ibid.: 21). Sociale afgrænsninger omhandler også klasse, da Bach forklarer, at *“klasse er noget man “gør” gennem sit relationsarbejde”* (Ibid.: 21).

Bach nævner, som det også beskrives af Bourdieu, at der under grundsætningerne for differentiering ved klasseskellet og grænserne mellem klasserne, hersker distinktioner. Som hun skriver: *“Det handler om at kunne fornemme, udtrykke og etablere forskelle ved at skille sig ud fra andre på en distingveret måde. [...] Måden man opdrager på, og i det hele taget måden man gør tingene på og lever sit liv, er subtile distinktionsmarkører”* (Ibid.: 22).

Med dette beskriver Bach Bourdieus teori om, at man ud fra de tilstedeværende klasser og distinktioner og ud fra den *“etablerede orden”*, når til en definition af sig selv og sin position i samfundet (Ibid.: 31).

Positioneringen under klasserne er ifølge Bourdieu udpræget af *“kapitalmængden, sammensætningen af kapital og den sociale løbebane”*, altså hvor inkorporerede disse er (Ibid.: 22). I forlængelse af dette, og i relation til den tidligere nævnte civilisering, skildrer Bach de forskelle der hersker mellem familierne under forskellige sociale klasser:

“I den ene ende af spektret får vi "overskudsfamilierne" og de "ressourcestærke", der er meget engageret i deres børns liv og bidrager til fællesskabet. I den anden ende, er de "ressourcesvage", der mangler "overskud". De henter sent, bidrager ikke til fællesskabet og lever på kredit. Disse forskelle fungerer som udtryk for klasse og civiliserethed” (Bach 2015: 137).

7.4 Koordineret kultivering

Tidligere i opgaven udlægges Denciks teori om dobbeltsocialisation. Indenfor samme gren beskriver Bach det blot som *“koordineret kultivering”* (Bach 2015: 98). Koordinatorerne for denne kultivering skal i denne forbindelse altså forstås som forældrene og autoriteterne i barnets non-familære livsdel. Bach beskriver eksempelvis at karakteriseringen af de velstående familiers opdragelsesstrategier, blandt andet handler om hvordan de bakker op om det, der foregår i deres børns institutioner. Omvendt beskriver hun også at *“man kan regne med, at hvis forældrene ikke formår at leve op til den magtfulde og autoritære rolle under opdragelsen, så sker det i de non-familære institutioner. Pædagoger opdager hurtigt hvis børnenes forældre ikke sætter grænser, og vil da tage ansvar for det”* (Ibid.: 67).

Studiet omkring opdragelsesnormerne i familien, skolerne og institutionerne – herunder også samfundsinstitutionerne – har Bach delt med antropologerne: Laura Gilliam og Eva Gulløv. Med fokus på formålet dannes der belæg for, at opdragelsen gennem den koordinerede kultivering blandt andet skal føre til en forstærkning af barnets sociale kapital (Ibid.: 17). Med disse grundsten og funderinger vil individets position hele tiden afhænge af sine medmenneskers position (Bach 2015: 29), og derved tilpasse sig sin position og definere sig selv, som den etablerede orden definerer en. Indenfor

denne diskurs kan der argumenteres for at der hersker en subjektivering og objektivering da "*barnet opfattes som et projekt, der ikke bare kan overlades til sig selv og naturen, men som skal kultiveres*" (Ibid.: 92).

7.5 Barndoms- og forældredeterminisme

Trods den koordinerede kultivering har forældrene stadig det omfattende ansvar for opdragelsen gennem barndommen, som er bestemmende for barnets liv. Med det indbefatter Bach begreberne barndoms- og forældredeterminisme.

Forældrenes tilknytning til barnet gennem opdragelsen, gør relationen stærk og tæt forbundet, hvilket er med til at gøre børneopdragelse til en distinktiv praksis. "*Når børns ageren opfattes som determineret af deres forældres indsats, så bliver velfungerende børn tegn på distinktion, mens besværlige børn bliver en kilde til skam for forældrene*" (Bach 2015: 181-182).

Her understreges individualiseringen af opdragelsesansvaret, da normen ofte vil afgøre, at man grundet de sociale interaktionsgrundprincipper, ikke vil gribe ind overfor andres børn, da det vil forstås som en irettesættelse af forældrenes opdragelsesindsats (Ibid.: 184). Selvkontrol er altså i løbet af historien, blevet en indikator for graden af civiliseret adfærd (Ibid.: 180).

Hvad angår dette, vil den sociale kapital, som Bach skildrer det, være en "*fuldstændig central del af de velstående familiers selvforståelse og opdragelsesstrategi*" (Ibid.: 182). Dette eksemplificerer Bach gennem forældres indbyrdes sammenligninger og bedømmelser af hinandens evner til opdragelsen og børnenes sociale kompetencer, altså deres social kapital (Ibid.: 183).

7.6 Tid og overskud – den legitime opdragelsesindsats

"Overskudsfamilier" som nu af Bach er blevet defineret som den gode, civiliserede familie, opfattes som sammenligneligt med forældre som vægter at give sit barn dybe, immaterielle kvaliteter, sat overfor overfladiske og materielle tanker - altså penge (Bach 2015: 73).

Ifølge Bourdieu, er den økonomiske kapital ubestridt den magt, som giver adgang til mest kapital, da den er den nemmeste at konvertere til andre former for værdi. Med Bachs undersøgelser og analyser, fremstiller hun at den økonomiske kapital ikke nødvendigvis er så altoverskyggende som Bourdieu mener, men at dens rolle er tvetydig og at de andre kapitaler i visse tilfælde faktisk er mere betydningsfulde. Altså er den økonomiske kapital ikke "*befordrende for den sociale kapital*" (Ibid.: 180), og som hun også hævder, er penge derfor ikke altid en legitim kapital (Ibid.: 185).

Derfor er det essentielt at man skal kunne gebærde sig med alle, og ikke udvise social overlegenhed på en ophøjet måde, da dette aldrig ville gavne den sociale kapital. Der stoppes dog ikke med at markere i distinktionen mellem classeskellene, men det tydeliggøres bare på andre mere underspillete måder, især ved brug af tid, da det er noget alle i teorien har adgang til, men ikke alle kan gøre lige meget brug af (Ibid.: 180).

"*Tid er en helt central distinktionsmarkør, jo højere oppe i samfundshierarkiet man kommer [...]*" (Ibid.: 137). Dette forklares på mange måder ved, at familierne demonstrerer et overskud af tid eksempelvis ved at: hente tidligt fra børnehaven, engagere sig i forældrebestyrelsen, sætte mange krydser på ferielisterne og bage kager. På den måde bliver disse demonstrationer af tids-

overskud til distinktionsmarkører. ”Den hjemmebagte kage er hos Bourdieu et eksempel på en materialiseret tidsinvestering, og på hvordan økonomisk kapital (via tid) kan konverteres til social kapital” (Ibid.: 137). Hvis forældre kan konvertere deres økonomiske kapital om til den sociale kapital i kraft af tid, viser forældrene dermed "overskud" og chancerne for at deres opdragelsesindsats anses for at være god, vil være stor.

For "overklassefamilien" er målet, at lykkes med at videregive den "gode" - legitime - kulturelle og sociale kapital til sit barn, da disse kapitaler vægtes lige højt, hvis ikke højere, end den økonomiske. Målet er altså, at opdragelsen fører til en "anti-materialisme", hvilket vil sige at den kulturelle og sociale kapital udvikling defineres som essentielle, og at det ikke er pengene og det materielle som er det styrende for den økonomiske kapital (Ibid.: 105).

8. Diskussion

8.1 Foucaults og Bourdieus forskellige magtopfattelser

Vores brug af teoretikerne Foucault og Bourdieu har fremstillet en belysning af vores problemstilling ud fra forskellige perspektiver. Det er dog vigtigt at fremhæve, at dette diskussionsafsnit ikke er et forsøg på at kategorisere Foucault og Bourdieu inden for samme område. Vi vil blot lave en faglig/teoretisk sammenligning med Foucault og Bourdieu, da vi mener, at der er grund til at fremhæve forskelligheder og ligheder inden for deres beskrivelse af magtbegrebet.

Det fremgår af vores analyse og inddragelse af teoretikerne, at der forekommer forskelligheder i deres opfattelser af magt, men hvad er forskellen på de to teoretikers arbejde med at indsamle viden? I skabelsen af videnskab foretager Foucault en læsning af andres materialer, litteratur, teori, notater, oversigter over bygningsværker m.m. Han går med andre ord i arkiverne, hvilket betyder, at han ikke gør brug af den empiriske fremgangsmåde. I skabelsen af videnskab foretager Bourdieu derimod brug af den empiriske fremgangsmåde, hvor han foretager undersøgelser, observationer og lignende i praksis. Trods forskellige metoder har de begge et teoretisk udgangspunkt, der lægger sig op ad socialkonstruktivismen, hvilket er et fokuspunkt for opgaven – som nævnt i diskursanalysen.

Ud fra vores magtanalytiske udgangspunkt fremgår det, at begge teoretikere med deres påstande implicit mener, at der med magtens indtræden vil forekomme en subjektivering samt objektivering af det enkelte individ. I fremkomsten af dette, indenfor den familiære og non-familiære institution, opstilles et skel imellem disse to teoretikere. Det er derfor værd at diskutere, hvorvidt deres forskellige teorier har hjulpet opgaven til at komme nærmere på en besvarelse af vores problemformulering.

I forbindelse med forskelligheder og ligheder inden for Foucault og Bourdieus forskellige beskrivelser af magtbegrebet, kan Bourdieu på sin vis forekomme en anelse mere konkret i hans magtopfattelse - i en teoretisk sammenligning med Foucault - da han fastlægger, at magten opdeles via klasse. Han mener, at klassernes forekomst skabes (og reproduceres) via den måde, at samfundet løber rundt på. Han hævder dog, at alt ikke kun kan betragtes ud fra et økonomisk aspekt, og at de ressourcer som samfundet er bygget på og trives med, ikke kun kan tænkes ud fra nogle ressourcer, som har en direkte økonomisk værdi. Ifølge hans teori skal alle kapitaler tages til efterretning, når man ser på et samfunds klassefordeling med henblik på at afkode og forstå det.

Dette sat op imod Foucault, hvis magtbegreb ikke kan betragtes lige så lokaliserbart, da magten, ifølge ham, forekommer relationelt, hvilket kan betragtes abstrakt og u håndgribeligt, da alt kan be-

trages som værende relationelt. Foucault ser magt som værende diskursivt, som noget der konstrueres i den verden vi befinder os i – ifølge ham er det sproglige udtryk og dens udvikling (eller stilstand), et udtryk for de praksisser mennesket indgår i, samt at det er diskursen som sætter den legitime dagsorden. Ifølge Foucault og hans tanker om de aktive subjektiveringsprocesser som evindeligt foregår, forklarer han her magten, som være noget produktivt – som noget der via sin subjektivering og objektivering – ikke kun begrænser individet, men derimod får individet til at forholde sig til sig selv. I stedet for at være en udefrakommende instans som tilegner sig magt ved brug af tvang og straf, fungerer magten som en selvregulerende instans, som virker “igennem” individet – eksempelvis ved at diskursen objektiverer individet igennem en forventning om en kropslig eller kønslig selverkendelse.

Ifølge Bourdieu forekommer magten i strukturerne, hvorimod Foucault mener, at magten forekommer i selve strukturerne. Man kan betragte Bourdieus beskrivelse af magtbegrebet ud fra en hierarkisk tankegang, hvori der er et fremherskende magthierarki. I forlængelse af det, vil vi tilføje hans påstand om, at magten kan betragtes som usynlig, hvilket kan forekomme via en gennemgående undertrykkelse af det enkelte individ, hvilket vi fremhæver i opgaven i forbindelse med den symbolske vold. I forbindelse med den symbolske vold forekommer magten tydeligt i uddannelsessektoren, hvor vi - på sin vis – kan finde frem til nogle ligheder, hvis vi fremhæver Foucault og hans beskrivelse af panoptismen og det panoptiske fængsel. Det er vigtigt at fremhæve i forbindelse med panoptismen og det panoptiske fængsel - ligesom med den symbolske vold – at det enkelte individ bliver betragtet som værende lydige og føjelige. Det betyder, at menneskekroppen betragtes inden for et magtperspektiv, hvor målet er at få indordnet mennesker inden for det sociale rum også kaldet samfundsmagten.

Ifølge Foucault kan magten betragtes, som en produktiv og skabende kraft. Han mener samtidig, at magten kan betragtes som undertrykkende og fremmedgørende i opretholdelsen af samfundets opbygning, hvor vi kan inddrage Bourdieu og hans teori om klasser. I forlængelse af det, kan vi inddrage påstanden om, at magten udspringer sig af samfundet, da samfundet er en konstruktion, hvor samfundet er en konsekvens samt implikation af, at der findes magt.

Der er en forskellighed i deres opfattelse af, hvor magten forekommer i verden, samfundet og det enkelte individ, og vi er derfor ud fra overbevisningen om, at de forskellige teoretikers beskrivelse af magtbegrebet kan betragtes som værende flerdimensionale.

8.2 Den opdragende straf med henblik på Foucault og Varming

Der er nogle essentielle sammenligningspunkter mellem Foucault og Varming, hvor ét af dem er ønsket om at skulle opdrage på det enkelte individ inden for den pågældende institution ud fra den disciplinære magt.

I vores undersøgelsesafsnit har vi inddraget autoritærianisme og den skjulte disciplinering, hvor der bliver fremhævet, at der er nogle elementære mål samt hensigter med opdragelsen af det pågældende barn, som bliver beskrevet ud fra ”opdragelsesvejledninger” inden for den familiære institution: familien, og non-familiære institution: skolen, daginstitutionen. Ifølge Foucault forekommer straffen med henblik på den familiære og non-familiære institution, hvor den familiære institution er: relationen mellem barn og forældre, og den non-familiære institution: fængsel og fængslets magtanvendelse af straf og overvågning. Det er interessant at lave en sammenligning mellem Foucault og Varming, da straffen inden for den disciplinære magt kommer til udtryk

på forskellig vis, hvor Foucault og Varming samtidig beskriver den pågældende straf ud fra det samme fokusområde: den familiære og non-familiære institution. Ifølge Foucault er straf inden for den disciplinære magt et magtmiddel, en disciplineringssteknik og opdragelsesmetode, som finder sted, når man ønsker, at det enkelte individ skal indordne sig nogle givne regler, love og normer.

Fængslet er den ultimative frihedsberøvelse, hvor den indsatte; fængselsfangen, befinder sig i en position, hvor det er nødvendigt at underkaste sig sine egne behov, lyster og følelser, da fængslet har en altomfattende indvirkning og indflydelse på ens liv. Ifølge Varming indgår straf inden for den disciplinære magt, når andre værktøjer til at opdrage barnet ikke længere har den ønskede virkning; lydigheden, hvilket bliver beskrevet i følgende citat: *"Men straf, herunder fysisk straf, skal derimod anvendes, når andre midler og metoder ikke hjælper, og det gør de ikke, når det drejer sig om såkaldt: "uværdige Børn, især fordærvede og onde, der ikke vil tage imod nogen Forestilling"* (Varming 1992: 35). Det samme siger Foucault - på sin vis, da straffen inden for den disciplinære magt *"er en "kunstig" orden, der er fastsat på en eksplicit måde ved en lov, et program eller et reglement"* (Foucault 2002: 195). Inden for den pågældende lov, det pågældende program eller reglement indgår der straf, *"som er defineret ud af nogle naturlige iagttagelige processer"* (Ibid.: 195), hvorpå det enkelte individ: fængselsfangen, barnet eller skoleeleven, bliver udsat for straffen, hvis den voksne: den ansatte på fængslet, forælderen eller skolelæreren, i sin iagttagelse af vedkommende, ikke indordner sig den pålagte ramme.

Her er det derudover tydeligt, at et andet sammenligningspunkt om at skulle opdrage på det enkelte individ inden for den pågældende institution opstår med henblik på, at der er nogle, som er berettiget til at blive straffet yderligere end andre: fængselsfanger, børnene, skoleeleverne, hvorpå straffen betragtes som legitim og naturlig. I opdragelsen af uværdige, fordærvede og onde børn, bliver der gjort brug af forskellige slags straffe, hvilket er en helt bevidst handling af forælderen og skolelæreren. I bogen eksemplificeres det, hvordan straf kan komme til udtryk over for barnet. *"Den mildeste form for straf er unddragelse af kærlighed. Det understreges, at børnene selvfølgelig skal mærke forældrenes kærlighed til dem, men "at man med Beskedenhed giver dem Prøver derpaa", og de skal vide, at dårlig opførsel kan "forspilde vor Kierlighed"* (Varming 1992: 35-36). I citatet bliver kærlighed inddraget i kontekst med straf, da det er et middel, som man anvender bevidst, til at give barnet indsigt i, hvilke konsekvenser den dårlige opførsel vil føre med sig, hvis barnet ikke retter ind samt indordner sig efter forældrens reglement – og en af disse konsekvenser kan være, at forældrene ikke udviser samme kærlighed, som når barnet indordner sig reglerne. Den relation der er mellem barn og voksen bliver beskrevet ud fra, at der bevidst bliver implementeret en distance mellem barn og forælderen. Hvilket måske kan give tvivl om, hvorvidt denne fundamentale adspredelse og afstand, er gavnlige for barnet i sidste ende?

Der bliver efterfølgende beskrevet i bogen, at kærligheden fra ens forældre skal blandes med alvorlighed: *"Man forbinde derfor Kierlighed med Alvorlighed. Saa længe de opfører sig vel, lade man dem see sin Kierlighed, men naar de ere ulydige og vise Uartigheder, saa unddrage man dem for en kort Tid de udvortes Kierligheds Beviser"* (Varming 1992: 36). Årsagen til, at kærligheden skal blandes med alvorlighed er, at barnet skal fornemme samt registrere, at der er en belønning ved at opføre sig inden for forældrens regelsæt, da man dermed kan blive modtaget med kærlighed fra forælderen. Det kan sammenlignes med Foucault og hans begreb: "belønningssanktion" (Foucault 2002: 196), som gør sig gældende i skolen: *"Straffen er i disciplinen kun et element i et dobbelt system: belønning-sanktion. Det er dette system, som går i gang i afretnings- og korrektionsprocessen. Skolelæreren "bør så vidt muligt undgå at bruge afstraffelser"* (Ibid.: 196). Men hvad er reglen

så for, hvornår straffen må finde sted? Det fremgår tydeligt, at straffen ikke skal finde sted medmindre der er "god" grund til det, hvilket betyder, at skolelæreren har friheden til selv at tage stilling til, hvornår børnene skal udsættes for straf. Skolelæreren skal gøre brug af nogle metoder: kærlighed og omsorg, hvilket ifølge Foucault og Varming, finder sted, da man ønsker at få skabt en bevidsthed i barnet om, at der findes en belønning inden for en rækkevidde, hvis man opfører sig som ønsket. *"Tværtimod må han bestræbe sig på at gøre belønningerne mere hyppige end straffene, idet de dovne ligesom de flittige bedre motiveres af udsigten til belønning end frygten for straffene"* (Ibid.: 196).

Den opdragende staf inden for den disciplinære magt kan derfor sammenfattes ud fra, at Foucault og Varming - på hver deres måde - belyser, at der forekommer straf, hvor der er et grundlæggende ønske om, at straffen skal have en opdragende karakter samt effekt på det pågældende enkelte individ. Den disciplinerende magt bliver beskrevet på forskellig vis inden for den familiære og non-familiære institution, men der er en enighed om, at straf er en magtanvendelse, magtteknik og magtudøvelse, som finder sted i den familiære og non-familiære institution.

8.3 Datidens straffemetoder kontra samtidens straffemetoder

Det interessante er at tage fat på i forholdet mellem pinestraffen og samtidig inddrage en mere samtidig magtanvendelsesteknik, som er magtanvendelsen i afstraffelsen.

Den offentlige del af pineafstraffelsens formål, som tidligere belyst, var, at borgerne i samfundet skulle blive opmærksomme og bevidste om, at alle handlinger, der bryder med loven, har konsekvenser, hvor det at straffe på denne måde - her tales der både om den legemlige og den offentlige del - kunne bruges, som en tydeliggørelse af magtforholdene i samfundet. De kongelige, adelige eller andre højtrangerede instanser i samfundet, havde, ved hjælp af den offentlige afstraffelse, mulighed for at manifestere sig i offentligheden, hvilket fik en afgørende betydning for deres positionering i samfundet.

Det samme gjorde sig gældende for fysiske magtanvendelser i den familiære og non-familiære institution inden det blev ulovliggjort. Når voksne: forældre, lærere m.m. ydede legemlig afstraffelse på børn, var det også en måde for de voksne at tydeliggøre overfor barnet, hvem i det pågældende forhold, der besad magten. Fysisk vold kunne dermed bruges, som en tydeliggørelse af det autoritære forhold, der befinder sig i relationen mellem barn og voksen.

Men hvad har så i virkeligheden ændret sig ved magtens udførelse over tiden nu, hvor lighederne fremstår så store? Én af de mest iøjefaldende forskelle, der kan fremhæves - ud over den legemlige afstraffelse - er det grundlæggende formål med straffen og magtudøvelsen. Det er for voksne; forældre, lærere m.m., blevet essentielt, at børn forstår, *hvorfor* det de gør, er forkert. At tale til børns samvittighed, og benytte sig af etik og moral, hvor der skal implementeres en udbredt måde at nå ind til børns indre bevidsthed på, og dermed inkorporere i deres sind, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Det gøres i stedet for at straffe i henhold til den overbevisning om, at barnet skal gøre, hvad autoriteterne siger, fordi autoriteterne siger det. Hvis ikke børn ved, hvorfor det de gør, er forkert, vil det nok ikke give mening for dem, at de ikke må gøre det.

I vores samtid kan Denciks begreb "selvregulering" anvendes i denne sammenhæng. Selvreguleringen; det at børn selv regulerer deres handlinger ved hjælp af den sociale fornemmelse for "common sense", indfinder sig i det ubevidste regelsæt, der eksisterer samt fremhersker indenfor det sociale

rum. Dette beskriver Bourdieu med sit begreb doxa, som på sin vis har været med til at erstatte den fysiske pinestraf.

Den magt der forekommer mellem voksne og børn kan derfor fremstå mere implicit end før i tiden, da den ikke udføres tydeligt, som den gjorde, da børn blev slået før i tiden. Det er af den grund ikke nødvendigvis blevet mindre fremtrædende og påvirkende - snarere tværtimod.

8.4 Pinestraffens betydning for det postmoderne samfund

Samfundet fandt frem til, at det var usolidarisk at gøre fysisk skade på andre mennesker på grund af deres forseelser, og det blev dermed ulovliggjort. Foucault belyser, som tidligere nævnt, at man i stedet overgik til den sjælelige afstraffelse (Foucault 2002: 30). Men er det mindre usolidarisk?

Noget tyder i hvert fald på, at man til sidst var ud fra overbevisningen om, at denne ”nye” form for straf til sidst gik over gevind, da der i Danmark for nyligt er blevet indført en ny lov om psykisk vold (retsinformation.dk, ref. 4). På baggrund af nødvendigheden ved denne lov, kan den sjælelige afstraffelse have store – måske endda lige så store – konsekvenser for individer, sat op imod, hvis de blev udsat for fysisk vold. Det er blot en anden måde at udnytte sin autoritet på og udøve magt overfor det enkelte individ.

Endnu en interessant vinkel at tage i betragtning i forbindelse med magtens anvendelse i det familiære og det non-familiære rum, er den ydmygelse der efter hensigten skal følge med, når regelbrydere bliver udstillet for offentligt skue, grundet en forseelse.

Straffes et barn med en lussing, og gøres dette endda foran hele barnets klasse, hvilket engang ikke var unormalt, vil denne lussing formentligt fungere, som en alvorlig og skelsættende lærestreg for barnet. Både grundet den fysiske smerte barnet bliver påført, men sandsynligvis også grundet den ydmygelse, der fulgte med denne lussing, som blev givet foran alle kammeraterne.

Men hvis barnet i stedet for en lussing blev verbalt forulempet med skældsord omhandlende barnets væremåde, barnets personlighed og intelligens oppe ved tavlen foran hele klassen, og hvis barnet derudover bliver brugt af læreren, som et eksempel på, hvordan den resterende del af klassen *ikke* skal opføre sig, mon ikke barnet ville blive mærket og efterladt med ar – ikke på kroppen, men på sjælen? Den ene form for straffemetode, og måde for autoriteten at tydeliggøre magtforholdet på, har erstattet den anden. Det betyder, at den fysiske afstraffelse er blevet erstattet med den sjælelige afstraffelse.

8.5 Symbolsk vold, forhandlinger, selvregulering og disciplinering

Dencik argumenterer for at opdragelsen har ændret karakter fra en envejskommunikation til, at børn og voksne indgår i en forhandling. Denne forhandling er kommet til efter, at barnet interagerer med jævnaldrende børn i institutionen, som tidligere nævnt er det i denne relation, at barnet lærer at forhandle. Dette tager barnet med hjem i deres positionering med forældrene, og på denne måde mener Dencik, at opdragelsen overgår til en forhandling mellem barn og voksen. Foucault mener derimod, at opdragelsen finder sted på anden vis, da opdragelsen sker via disciplinering, og det er et resultat af, at samfundet ønsker en lydige og føjelige krop.

På den måde ligger de to teoretikere, Dencik og Foucault, sig tæt op ad hinanden. Dencik videreudvikler på teorien om disciplin som en relation, hvor barnet parerer ordre. Denne videreudvikling er forhandlingerne, som nævnes i ovenstående afsnit, og disse forhandlinger vil først opstå, når barnet

socialiseres i daginstitutionen. Dermed deler de to teoretikere opfattelsen af den tidlige opdragelse, hvor barnet ikke har kontakt med den non-familiære institution.

Bourdieu beskriver derimod opdragelsen, som en opgave, der bliver stillet til børn om at tilegne sig social og kulturel kapital. Derudover har Bourdieu skabt begrebet symbolsk vold. Denne handling sker ifølge Bourdieu, når et barn skal opdrages, og det dermed udsættes for symbolsk vold, når forældre påtvinger barnet deres normer og værdier. Derfor definerer de alle tre teoretikere opdragelsen, som en magthandling der udføres af barnets forældre.

Symbolsk vold er dog relevant at bringe på banen, da det som tidligere nævnt baserer sig på, at forældrene påfører barnet de normer og værdier, som de finder rigtige, og herved definerer de samtidig de resterende som forkerte. Dette fremstår sammenligneligt med Foucaults tanker om den føjelige krop, hvor individet gennemgår samme indoktrinering for at resultere i den lydige og føjelige krop.

Bourdieu hævder, at barnet får tilegnet sig en habitus hjemmefra, som er et udgangspunkt for at tilegne sig kapital. Barnets kulturelle kapital starter med at udvikles hjemmefra, og den sociale kapital udbygges yderligere, når de kommer ud i de non-familiære relationer. Det er når barnet kommer ud i disse relationer, at den evige kamp om kapital starter. Den tilegnede habitus er baseret på barnets klasse. Overordnet mener Bourdieu, at barnet bliver sat i en klassestruktur gennem deres habitus fra hjemmet, og dermed er det svært for barnet at bryde disse givne rammer. Og hvordan kan denne teori sammenlignes med Foucault?

Foucault mener, at det er samfundets og forældrenes rolle, at disciplinere barnet gennem overvågning og straf, og på den måde skabe en lydige og føjelig krop. Herigennem bliver barnet nedbrudt for herefter at blive samlet, som et disciplineret individ, som kan indgå i samfundet. Foucault og Bourdieu er derfor enige om, at barnets socialisation baserer sig på de givne normer og værdier, som det får fra forældrene. Uenigheden opstår i hvordan de opfatter, at disse normer og værdier bliver videregivet. Bourdieu nævner ikke noget om at nedbryde barnet, og dermed er det, som udgangspunkt ikke en teori han kan identificeres med.

Dencik understøtter Bourdieus tanker om socialisationen og opdragelsen, som noget barnet bliver påført uden at magten nedbryder barnet først. Det gør han ved at fremlægge BASUN-undersøgelsen, som har fremlagt teorien om, at barnet fødes med en socialisationsdrift. Her taler Dencik om barnet med en drift til at blive socialiseret, og på denne måde er Dencik og Bourdieu ikke enige om, hvorvidt det er barnets opgave at blive selvregulerende. Som tidligere nævnt er det ifølge Bourdieu, de voksne som tilfører deres habitus til barnet, og dermed er det forældrene, som står for at opdrage barnet. Derfor er Denciks tanker en form for nybrud i forståelsen af børns socialisation, og spørgsmålet er således, hvorvidt der er tale om en drift eller en givne opgave til forældrene?

Bourdieu nævner, at det for barnet er svært at bryde den klasse, som det har fået tildelt af dets forældre. Dette kan sættes i forbindelse med Varmings begreb: autoritæranisme, som handler om en naturlig over- og underordning, der kan forekomme i forældreskabet. Det kan forbindes med Bourdieu og hans kapitalbegreber, hvor der findes en form for autoritet sted, hvor den med mest kapital vil have mest magt. Varming og Bourdieu inddrager dermed begge autoritet i deres teorier, og derfor forekommer der en vis enighed hos disse to teoretikere.

8.6 Dobbeltsocialisation, opdragelsesansvaret og magtpositioneringen i uddannelses-systemet

Mens Dencik, via dobbeltsocialisationen, argumenterer for at familien og UFO'en - barnets Udenoms-familiære Omsorgsinstitutioner, ikke burde anses, som to separate indflydelseskilder, men som samarbejdspartnere i barnets socialiseringskonfiguration, har Bach nogle andre tanker med sit begreb: "*koordineret kultivering*" (Bach 2015)

Bach og Dencik er enige om, at socialisationen er delt mellem to sociotoper: den familiære og den non-familiære institution, og at opdragelsen - tidsmæssigt - er delt ligeligt imellem dem. Det er tidligere blevet nævnt, at barnet bruger størstedelen af dets vågne timer i den non-familiære institution, men på trods af den "ligelige" fordeling, hævder Bach, at opdragelsesansvaret ligger hos forældrene i den familiære institution. Dette underbygger Bach igennem sit begreb: barndoms- og forældre determinisme, der er funderet på nogle interaktionsgrundprincipper, som udfordrer idéen om den todelte opdragelse.

Ifølge Bach er der i højere grad dannet en identitetsopfattelse af barnet – og forældrene – som værende del af en "familieidentitet". "*Børnene forbindes med deres forældre og er del af en kollektiv identitet med dem*" (Bach 2015: 20). Dette skyldes barndoms- og forældredeterminismens logik gør børneopdragelsen og børns opførsel til et indviklet og ømtåleligt emne.

Ved konklusionen af, at barndommen er determinerende og afgørende for individets udvikling, gøres forældrene ansvarlige for børns barndom. Det skaber en spejling mellem barnet og dets forældre: hvis barnet opfører sig dårligt, er det fordi det "får lov" af dets forældre (Ibid.: 142). Denne påstand er grundlaget for interaktionsprincippet, hvor det opfattes særligt pinligt, hvis et barn optræder grådigt, egoistisk og uden affektkontrol, da det opfattes som et udtryk for barnets status (Ibid: 177).

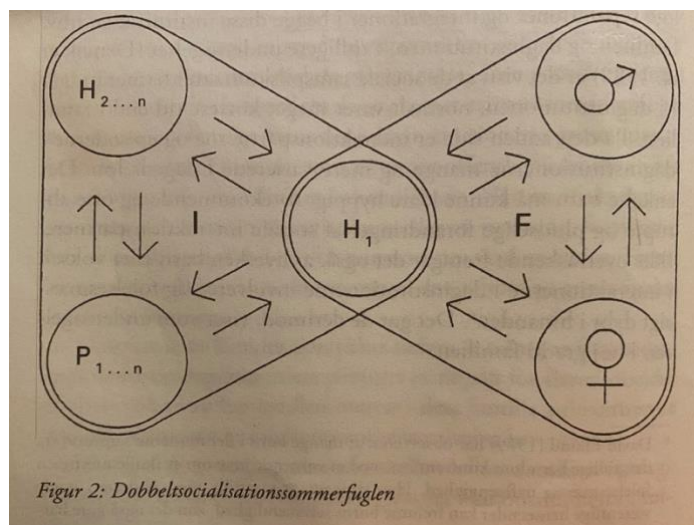
Dette ansvar forældrene har for barnets opdragelse - forældre/barndomsdeterminismen, kan tolkes som et tydeligt tegn på magt, som samfundet tillægger forældrene for at de hjælper med at regulere børnene, og dermed også samfundet. Det at forældrene har ansvaret for barnets opdragelse, og at det ikke er en kollektiv opdragelse sammen med institutionerne, hvor begge parter har lige meget at sige, også er et tydeligt bevis på forældres magt over deres børn.

Barnets trivsel og ageren opfattes som et resultat af forældrenes opdragelsesindsats, hvilket leder til et enormt pres på forældrene, og er medvirkende til at opdragelsen, hvor mange forældre, er blevet en forlængelse af deres egen identitet "*I og med, at der stilles så mange krav og findes så mange forventninger til familielivet, og disse samtidig er tvetydige og upræcise, vil der altid være noget, man kan kritisere andre forældre for ikke at leve op til eller vægte forkert* (Ibid.: 106).

Ved at barnet er blevet en spejling af forældrenes opdragelsesindsats, vil opdragelsesstrategierne synes passive. Så ved at barnets identitet bliver en kollektiv identitet, kunne man tænke, at det kunne medføre flere problematikker: vil barnet blive et projekt for forældrene, som i sidste ende skal tilgodese forældrenes forventninger? Og i så fald: hvor meget frihed vil barnet have til at danne sin egen identitet, hvis det skal opfylde kravet om at være et resultat af en "god" opdragelsesindsats?

Ifølge Dencik, blev der via BASUN-undersøgelsen påvist, at barnet er født med en socialisationsdrift. Det "*længes efter et tilhørsforhold*" (Dencik 2005: 68), hvilket på trods af det dominerende ansvar i den familiære institution, har andre relationer i barnets liv en stor betydning for barnets socialiseringskonfiguration. Dette sker via UFO'en og jævnaldrende i daginstitutionen, som også er

kaldt for "The Peer Group" (Ibid.: 30). Disse mangedobbelte sociale interaktionsprocesser er med til at definere og afgøre barnets "fornemmelse for sin plads" (Bourdieu 2001: 5), hvilket samtidig siger noget om barnets fornemmelse for det eksisterende magthierarki.

Figur 2: Dobbeltsovcialisationsommerfuglen

Figur: "Dobbeltsovcialisationsommerfuglen" (Dencik 2005: 24).

- = En social interaktionsproces
- H₁ = Barnet
- I = UFO'en/barnets Udenoms-Familiære sociotop
- F = Familie-sociotopen
- H_{2...n} = De andre børn i UFO'en
- P_{1...n} = Personalet i UFO'en
- ♀/♂ = Barnets forældre

Udfordringen for barnet kan være at skifte mellem såkaldte: sociotoper, hvor der hersker forskellige doxa'er i felterne. Når barnet øver sig i at skifte mellem sociotoperne, vil det lære at indgå i en forhandling: både med institutionspersonalet, The Peer Group og med de forældre til barnet. Barnet vil lære af sine fejl, og selv finde ud af hvad der er rigtigt og forkert i sociale sammenhænge ifølge Dencik (Dencik 2005: 27). Bourdieu vil derimod mene, at barnet derigennem udvikler sin habitus, og forståelse for tilegnelsen af diverse kapitaler.

Barnet bliver løbende bevidst om dets plads i verden, da barnets position ændres ud fra, hvilken institution det befinder sig i: den familiære institution, som er præget af et emotionelt forhold, hvor barnet er uundværligt, og den non-familiære institution, hvor barnet anses som udskiftelig. Under positioneringen i den familiære institution vil barnets plads stå i forhold til den voksnes, hvori et klart magtforhold dannes. I den non-familiære institution, hvor barnet ikke har en særlig signifikans, vil det derimod være et ud af mange, og det emotionelle forhold er ikke givet på forhånd. Barnet er afhængigt af at lære at tilpasse sig det non-familiære felts habitus og doxa for at blive tilgodeset og anerkendt, som en der passer ind: følelsen af et tilhørsforhold.

Man kan diskutere, at disse forskelle kan være medvirkende til nogle fordele for barnet: en øget intimitet i den familiære institution, da barnet har et trygt rum i familien: et legitimt tilhørsforhold, som (oftest) vil give barnet en følelse af stabilitet. I de non-familiære institutioner, vil barnet skulle lære at navigere i langt mere "usikre" rammer. Det betyder, at barnet ikke vil kunne møn-

stre den samme opmærksomhed fra de ansvarlige: lærerne, pædagogerne m.m., og derfor vil de ansvarlige ikke have samme overskud til ”tilgivelse”, som familien, da de ikke på samme måde er “følelsesmæssigt investerede”.

Den familiære institution vil man forestille sig, kunne tilgive, hjælpe og overskue barnet i en langt højere grad, grundet den instinktive, uigenkaldelige og dybe kærlighed. Man kan derfor argumentere for, at en vellykket koordineret kultivering/dobbeltsocialisation, der via sin dobbelte dannelse, vil kunne forme barnet til et identitetsdannet og samfundsbevidst individ, og som vil have givet barnet værktøjer til at kunne bære sig i verden.

Hvilken betydning har det for barnet, hvis ikke det lykkedes med at tilpasse sig den non-familiære institution? Og hvor tidligt vil barnet kunne defineres som et væsen der ikke ”overholder” doxa og passer ind i diverse felters habitus? Hvis barnet ikke støttes i dets brug for hjælp og “overses” i den non-familiære institution, vil det præge mulighederne for, at barnet kan tilegne sig social og, især, kulturel kapital. Det er en iagttagelse som bliver forklaret af Bourdieu, som værende en af de afgørende grunde til, at classeskellet opretholdes. Han hævder at det især i uddannelsessystemet gør sig gældende og at det understreges tydeligt i klasseværelset, da den symbolske vold her er uundgåelig. Magten i positioneringen mellem barnet og læreren er helt afgørende for barnets socialkonfiguration, og det udfaldsgørende er, hvordan læreren benytter denne magt. Uddannelsessystemet, og muligheden for at uddanne sig, bliver i vesten anset som fundamentalt, og det fremstår som et af demokratiets grundsten (Wilken 2006: 85).

Alle har en form for ret samt pligt til at uddanne sig, hvor problemet blot er, at den legitime viden og dets felt, er bestemt af statsfeltet. Bourdieu afslører uddannelsessystemets ideologi om at *“alle skal kunne have andel i fællesskabets kulturelle kapital”*, som en illusion (Ibid.: 85). Da uddannelsesinstitutionerne er de primære forvaltere og formidlere af kulturel kapital, hævder Bourdieu, at den ikke er lige tilgængelig for alle:

“Selv om den tilsyneladende præsenteres for alle, så kræver det særlige dispositioner at tage imod den. Jo større sammenfald der er mellem de præferencer og praksisser, som børn møder hjemme, og de værdier og praksisser, som børnene møder i uddannelsessystemet, des mere sandsynligt er det, at de kan tage imod den kulturelle kapital, som uddannelsessystemet gør tilgængelig” (Ibid.: 85).

Her beskriver Bourdieu tydeligt, hvordan den symbolske vold fungerer i praksis, hvor børn med høj kulturel kapital med hjemmefra - overskudsfamilier ifølge Bach (Bach 2015) - vil klare sig bedre i institutionerne: børnehaven, skolen, universitetet m.m.

For hvis favoriseringen af børn i non-familiære institutioner er bygget på kompetencer, indsatser og talent, vil en fortsat forskydning af diverse kulturer reproducere. For i UFO'en (og andre non-familiære institutioner) vil der ubevidst foregå en favorisering af børn, der passer bedst ind i det sociale rum, og som opfylder doxa'en på bedst mulig vis, da UFO'en er underlagt den symbolske vold (Wilken 2006: 87).

Det er derfor væsentligt at diskutere den symbolske vold med henblik på dobbeltsocialisationen, da den på baggrund af ovenstående diskussionsafsnit er umulig at undgå. Den der er magtfuld i positioneringen mellem barn og voksen: den voksne, vil have svært ved ikke at udøve magt i en negativ form ved, at være subjektiverende samt objektiverende, da volden er så miserkendt og usynlig,

som den er. Det betyder, at den pågældende magtinstans ikke er bevidst om vedkommendes magt. Den kan derfor være medvirkende til at sætte folk i såkaldt "bås", hvor det i værste tilfælde fører til psykisk vold: "*handling eller adfærd der udgør et overgreb mod et andet menneskes natur og integritet*" (Den Danske Ordbog, ref. 2) Bourdieus vending: "symbolsk vold" er derfor med til at forklare og understrege, hvordan disse strukturelle, objektive og symbolske systemer - både i de familiære og non-familiære institutioner - har reelle konsekvenser, som danner muligheder og udfordringer, og at det handler om magt i relationer på tværs - og ikke som en frivillig underkastelse.

9. Opsamling

Der understreges hermed, at udarbejdelsen af besvarelsen af opgavens problemformulering, gennem vores problemorienterede projektarbejde med fokus på, hvilken betydning magt har i positioneringen mellem barn og voksen, skal betragtes som en status.

Dette skyldes at vores problemfelt og problemformulering beskæftiger sig med en problematik, som er vanskelig at skulle præcisere samt konkretisere ud fra de omstændigheder, vi har haft mulighed for at arbejde med emnet på. Det betyder, at vores problemfelt og problemformulering beskæftiger sig med en problematik, som på mange måder er alt for omfattende til at kunne nedskrives i en skriftlig opgave ud fra tiden, som vi er blevet givet i vores projektarbejde. Det er nærliggende - og til dels nødvendigt - at arbejde videre med problemfeltet og problemformuleringen ud fra en ubestemt tidsperiode, grundet de mange nuancer, facetter og teoretiske forskelligheder og ligheder inden for emnet. Vi vil dog gøre et forsøg i opsamlingsafsnittet at inddrage vores refleksioner over, hvor meget vi har lært inden for problemfeltet og vores problemformulering. Vores opsamlingsafsnit skal derfor betragtes, som et skriftligt refleksionspapir, hvor vi - ud fra et teoretisk udgangspunkt - beskriver, hvordan vores problemorienterede projektarbejde har forløbet sig.

Dette er vores første projektarbejde på universitetet, hvor vi har skulle skrive en opgave på et akademisk niveau. Dette har været en faglig og teoretisk udfordring, og vi har i løbet af vores arbejdsproces mødt problemstillinger, hvilke vi har været nødsaget til at overkomme i gruppen. Vi betragter vores projektarbejde som en dannelsesrejse, hvor vi har fået et indblik i, hvordan et projektarbejde kan forløbe sig på et universitet. Det fremgår derudover tydeligt, at vores arbejdsproces med opgaveskrivningen har båret præg af, at vi kontinuerligt er blevet klogere på vores problemfelt og problemformuleringen. I gruppen er vi enige om, at vi - på sin vis - er blevet til nye udgaver samt versioner af os selv, da vores indbyrdes verdenssyn har ændret sig. Vi lægger pludselig mærke til, hvilken stærk påvirkning magt har på verden, samfundet og det enkelte individ, da vi har fået skabt en grundlæggende forståelse for, hvad magtbegrebet i virkeligheden betyder. Vores forståelse for magtbegrebet og dens indflydelse er et langt mere omfattende emne end først antaget, og vi er i stand til at kunne anskue virkeligheden på en ny måde.

Vi har gjort brug af forskellige teoretikere og deres teoretiske udgangspunkter til udredelsen af magtbegrebet. Det er dog tydeligt for os, at de hver især har et forskelligt syn på magtbegrebet. Det er der forskellige årsager til. En af de årsager er, at teoretikerne ikke danner videnskab på samme måde, hvorpå deres forskellige resultater er udsprunget af forskellige udgangspunkter inden for magtbegrebet. Det kan derudover også betyde, at magtbegrebet - helt generelt - ikke kan beskrives entydigt, da der ikke findes et almengyldigt svar på begrebet og dets betydning. Det har haft stor indflydelse på vores besvarelse af problemformuleringen, da vi har skulle forholde os til teoretikerne ud fra et kritisk udgangspunkt, og da vi i løbet af vores projektarbejde har skulle danne vores

egen "videnskab" inden for problemfeltet. I vores dannelse af "videnskab" har vi læst faglige observationer, empiri og notater, hvor vi har forsøgt at forholde os objektivt til, og dernæst komme frem til vores egen vurdering af den pågældende sag. Det kan siges at være en fremgangsmåde, som er sammenlignelig med Foucaults, da hans dannelse af videnskab – som før nævnt - er på baggrund af en dybdegående og omfattende læsning af andres materiale. I vores dannelse af vores egen "videnskab" har vi måtte konstatere, at vores faglige og teoretiske udgangspunkt i starten ikke kan sammenlignes med, hvad vi ved og kan på nuværende tidspunkt, hvilket vi betragter som værende en positiv tilføjelse.

De forskellige teoretikere og deres forståelse af magtbegrebet er opstået på baggrund af refleksioner over magten og dens indflydelse på verden, samfundet og det enkelte individ. De forskellige teoretikers syn på og beskrivelse af magtbegrebet, har været medvirkende til vores forståelse af hvad magt er, hvor og hvordan den forekommer. Vi vil derfor inddrage en kort opsummering af de forskellige teoretikers forståelse af magtbegrebet, da det er et gennemgående tema i vores problemorienterede projektarbejde. Foucaults forståelse af magtbegrebet er, at magten forekommer relationelt. Det vil sige, at magtens eksistensgrundlag er på baggrund af relationerne, der forekommer indbyrdes blandt mennesker. Bourdieus forståelse af magtbegrebet er, at magten forekommer på baggrund af nogle strukturer, der er med til skabelsen af magten. Varmings forståelse af magtbegrebet er, at magten forekommer, som et grundvilkår for det enkelte individ i samfundet, da der er naturlig over- og underordning, hvilket kommer til udtryk i eksempelvis forældreskabet. Denciks forståelse af magtbegrebet er, at magtens indflydelse på det enkelte individ har været under stor udvikling gennem årene, hvilket har gjort, med henblik på det postmoderne samfund, at børnene - i særdeleshed - har fået nye måder at indgå i en skiftende hverdag i den familiære og non-familiære institution. Dil Bachs forståelse af magtbegrebet er med henblik på opdragelsen, hvor den "gode" opdragelse er et synonym for en engageret opdragelsesindsats fra forældrenes side, da barnets identitet er blevet til en "familieidentitet", som hele familien vejes ud fra, grundet forældredeterminismen.

Det er svært at skulle forholde sig til, hvorvidt teoretikerne og deres vurderinger af magtbegrebet kan betragtes som værende "rigtige". Vi er ud fra den opfattelse, at beskrivelsen af magtbegrebet ikke kan fremgå som en entydig beskrivelse, og hvis vi skulle forsøge at konkludere på, hvorvidt Foucaults forståelse af magtbegrebet kan betragtes som "rigtigt", så ville vi afgrænse magtbegrebet og dens indflydelse på verden, samfundet og det enkelte individ, hvilket ville forekomme problematisk. Alle teoretikere har et essentielt syn på magtbegrebet, hvilket gør, at vi – i vores problemorienterede projektarbejde – betragter alle teoretikerne, som væsentlige for vores besvarelse af vores problemformulering.

I opgaven har vi inddraget begrebsdefinitionen: "*det at have position og midler til at bestemme over andre eller til at styre forløb og begivenheder*" (Den Danske Ordbog: 2020, ref. 1). Det var en påstand, som vi til at starte med var samstemmende med, da vi ikke havde gjort os yderligere forestillinger om, hvordan magtbegrebet havde påvirkning på verden, samfundet og det enkelte individ. Med andre ord: vi vidste simpelthen ikke nok til at kunne forholde os kritisk til begrebsdefinitionen. Vores fokus har fra starten af udelukkende været på magt, der forekommer i positioneringen mellem barn og voksen i den familiære og non-familiære institution, hvor vi har været optaget af familien, daginstitutionerne, skolerne, fængslet m.m. Vi har i løbet af vores projektarbejde måtte konstatere - på baggrund af vores arbejdsproces, læsning af forskellige teoretikere og gennemgående samtaler med hinanden -, at magt indgår i alt. Vi var ud fra overbevisningen om, at vi havde valgt et

emne, hvorpå magten i særlig grad var fremtrædende, men vores problemfokus og problemformulering berører langt mere end først antaget. Det betyder, at vi – ud fra begrebsdefinitionen – vil inddrage nogle nuancer til definitionen, da magtbegrebet ikke udelukkende handler om, at man er i position til at bestemme over andre mennesker.

Magt indgår i alt, hvilket gør det vanskeligt at skulle præcisere samt konkretisere begrebet i sin helhed. Vi har fået stor indsigt i magtbegrebet, som gør det muligt for os, at kunne sige noget “generelt” om magtbegrebet og dens betydning i sammenhæng med positioneringen mellem barn og voksen i den familiære og non-familiære institution. Igennem vores projektarbejde har vi fundet ud af, at den menneskelige bevidsthed har vanskeligt ved at begribe magtbegrebet og dens indflydelse på det enkelte individ, da magten - med særligt henblik på den disciplinære magt, som forekommer som den opdragende magt - forekommer usynlig, gennemsigtig og uanskuelig. Der forekommer magtprocesser i samfundet, hvor det enkelte individ gennem den disciplinære magt, udsættes for magten og dens indflydelse, hvilket bliver fremhævet i forbindelse med Varming og hans definitioner af den direkte og strukturelle magt i vores undersøgelsesafsnit: *“Den magtudøvelse, som ligger i en ukritisk accept af samfundsmæssige rutiner, vaner og normer. En sådan accept indebærer, at der ikke sættes afgørende spørgsmålstejn ved den virkelighed, som disse rutiner, vaner og normer har været med til at skabe og er udtryk for”* (Varming 1992: 65).

Det er et eksempel på, at der forekommer magtprocesser i samfundet, hvorpå det enkelte individ ikke registrerer magten og dens påvirkning, da magten er blevet en integreret, naturlig og legitim del af vores liv, kultur og samfund. Den har – med andre ord - altid været en del af vores liv, kultur og samfund, men den er blot blevet mere implicit, og for nogle næsten indiskutabel, gennem tiden, grundet dens naturlighed. Den symbolske vold er på samme måde, som den direkte og strukturelle magt, en slags normalisering af magtens usynlige tilstedeværelse, hvorpå det enkelte individ skal underlægge sig bestemte strukturer. Det forekommer uagtet det enkelte individs egne meninger og holdninger, hvilket i vores tilfælde er barnets lyst og vilje, da barnet påføres nogle bestemte normer, regler, fremgangsmåder for den “rigtige” måde at være menneske i samfundet. Vi kan derfor sige, at vores projekt viser vigtigheden i at have fokus på den symbolske vold, da den kan være med til at benævne nogle underliggende, skjulte og gennemsigtige fænomener i opfattelsen af magtens altomfattende nærvær.

Den familiære og non-familiære institution har været vores fokuspunkter igennem vores problemorienterede projektarbejde, hvor vi har fundet ud af, at magtens påvirkning i særlig grad gør sig gældende i institutionerne. Magten gør sig gældende i institutionerne, hvilket kommer til udtryk ud fra alle teoretikerne og deres fokusområder i deres materialer og litteratur. Institutionerne - familien, daginstitutionerne og fængslet, som er under påvirkning af magten på forskellig vis, er endnu et eksempel, hvorpå magtbegrebet betragtes som flerdimensionelt, altomfattende og betydningsfuld. Vi gjorde os nogle iagttagelser af institutionerne i samfundet, hvilket vi beskriver i vores undersøgelsesafsnit ud fra nogle iagttagelser, hvor der primært var fokus på den non-familiære institution. Vi lagde mærke til, at daginstitutionerne var bygget ud fra en arkitektur, hvor facaderne var lavet af glas, hvilket skabte tydelige, gennemsigtige og anskuelige rum, som tidligere beskrevet. De voksne; lærerne og pædagogerne, skal have et overblik over børnene, hvilket – set ud fra vores faglige udgangspunkt - betragtes, som et udtryk for magt og tydelig magtanvendelse via brugen af overvågning.

Vi sammenligner det med panoptismen og det panoptiske fængsel, da overvågning er én af de essentielle faktorer, som gør sig gældende i fængslet, hvilket også gør sig gældende i daginstitutionerne. Der er en grund til, at man vælger at skabe arkitekturen af daginstitutionerne ud fra en grundlæggende overbevisning om, at børnene skal overvåges, ved hjælp af bygningskonstruktionens facader af glas. Der er et sammenligningsgrundlag for at sige, at magt og magtanvendelse er i institutionerne, hvor ét af formålene er at indordne det enkelte individ inden for en specifik ramme. Vi har fundet ud af, at den specifikke ramme ændrer sig med udgangspunkt i, hvilken institution, der er tale om, men vi har samtidig fundet ud af, at der er en fællesnævner for dette: at skulle indordne det enkelte individ efter samfundets; forælders, pædagogens, den ansatte i fængslets ønske. Magts indflydelse i den familiære og non-familiære institution gør sig derfor gældende ved, at der er nogle specifikke mennesker, som bliver betragtet, som en autoritet: autoritærianisme, hvilket kan forklares ud fra deres pågældende position. Der vil altid være en fremherskende over- og underordning i relationen mellem barn og voksen; magtfordelingen på baggrund af forældreskabet - for blot at komme med et eksempel. Der forekommer en såkaldt over- og underordning, da barnet på mange (hvis ikke alle) måder er forælderen underlegen. Magtfordelingen, der befinder sig i forældreskabet, kan ikke undgås, da barnet – i sin spæde start i livet – ikke har kvalifikationer og forudsætninger for at kunne tage vare på sig selv. Det betyder derfor, at der implicit er en magtfordeling i forældreskabet, som er uomgængelig og uundgåelig grundet barnets livsvilkår.

I vores opgave beskrives magts udvikling med henblik på vores udvalgte teoretikere og deres teoretiske udgangspunkter, hvor vi i løbet af vores opgave inddrager Foucault med fortællingen om pinestrafen og det panoptiske fængsel, Dencik med fortællingen om det postmoderne samfund og dens udvikling med henblik på magt, Bach med fortællingen om overklassen og udviklingen inden for opdragelse – for blot at komme med nogle eksempler. Det er eksempler, hvor magtbegrebet bliver beskrevet ud fra et historisk perspektiv, hvor der bliver beskrevet en tydelig udvikling inden for magten, hvor magtanvendelsen overfor det enkelte individ ændres. Der er årsager til at magten ændres, hvilket blandt andet er, at samfundsmagten på daværende tidspunkt gennem straffeloven kom frem til, at straffen af det enkelte individ skulle forekomme på anden vis end legemlig afstraffelse i det offentlige rum. I undersøgelsesafsnittet bliver der blandt andet beskrevet, at pinestrafen i vores tidsalder ikke længere er lovlig, men dens metoder, arbejdsgange og former har haft en stor indflydelse på, hvordan dannelsen af samfundets – og diverse samfundsgruppers – opfattelse af ”rigtigt og forkert” forekommer. Det betyder, at straffen har udviklet sig igennem verdenshistorien, hvor den har gået fra at være en legemlig afstraffelse til at være en sjælelig afstraffelse. Den sjælelige afstraffelse er én af hovedpointerne i vores besvarelse af problemformuleringen, da magten i positioneringen mellem barn og voksen med henblik på den familiære og non-familiære institution, er under stor indflydelse på det enkelte individ, hvor der forekommer - på forskellig vis - sjælelig afstraffelse af det enkelte individ.

Vi kan derfor fremhæve, at magt forekommer i positioneringen mellem barn og voksen med henblik på den familiære- og non-familiære institution - da der ikke er undtagelser for, hvor magten forekommer. Det betyder, at magten er til stede overalt: verden, samfundet og hos det enkelte individ, hvor den har en signifikant betydning for positioneringen mellem barn og voksen i begge institutioner: den familiære og non-familiære institution.

Ud fra hele opgaven samt besvarelsen af vores problemformulering, har vi forsøgt at fremhæve nogle grundlæggende pointer, hvorpå vi konstaterer, at magten er et grundvilkår i positioneringen mellem barn og voksen, da den er en implicit og legitim del af kulturen. Vi er ud fra overbevisningen om, at

magten er med til skabelsen af et magthierarki, som befinder sig i verden, samfundet og det enkelte individ. Magten er blevet en nødvendig del af kulturens normer, værdier, opdragelse m.m., og den befinder sig i et cirkulært system, hvor magten videregives til den kommende generation, og samtidig vedligeholder en generel stabilitet, et kontinuerligt system og en grundlæggende balance i verden.

Vi er derfor ud fra overbevisningen om, at positioneringen mellem barn og voksen blot er et eksempel på, at magten er et grundvilkår for verdens, samfundets og det enkelte individs eksistensgrundlag, da den – som tidligere nævnt - er i alt, hvad vi foretager os.

Litteratur

Bøger

- Bach, Dil (2015) ”*Overskudsfamilier – om opdragelse, identitet og klasse blandt velstående familier i Nordsjælland*”, Forfatteren og Aarhus Universitetsforlag.
- Biggart, Nicole W. (2002) “*Readings in Economic Sociology – The Forms of Capital*”, Blackwell Publishers.
- Bourdieu, Pierre (2001) ”*Hvad skaber en social klasse? Om grupperes teoretiske og praktiske eksistens*”, Berkeley Journal of Sociology, vol 32, s. 1-17. Oversat af Inga Axelsen og Gerd Halskov.
- Dencik, Lars (2005) “*Mennesket i postmoderniseringen - om barndom, familie og identiteter i opbrud*”, Billesø & Baltzer.
- Foucault, Michel (2002) “*Overvågning og Staf: fængslets fødsel*”, Det lille forlag.
- Pieterse, Jan Nederveen (1994): “*Hvidt på Sort*”. Illustrerede Fordomme. Mellemføleligt Samvirke.
- Reinecker, Lotte & Jørgensen, Peter (2017): “*Den gode opgave - håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser*”. Samfundslitteratur.
- Varming, Ole (1992) “*Børneopdragelse i Danmark, skal børn opdrages - eller inddrages?*”, Gyldendal.
- Wilken, Lisanne (2006) ”*Pierre Bourdieu*”, Roskilde Universitetsforlag.

Internetsider

- Brinkmann, Svend (2010) “*Positionering*” <https://www.leksikon.org/art.php?n=5172> besøgt 8.12.20.
- Den Danske Ordbog: “*magt*”. <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=magt> besøgt d. 8.12.20. (ref. 1)
- Den Danske Ordbog: “*institution*”. <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=institution> besøgt d. 8.12.20 (ref. 5)

- Den Danske Ordbog: “vold”. <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=vold> besøgt d. 13.12.2020 (ref. 2)
- Den Store Danske: https://denstoredanske.lex.dk/Straffeloven?utm_source=denstoredanske.dk&utm_medium=redirectFromGoogle&utm_campaign=DSDredirect besøgt d. 11.12.2020 (ref. 3)
- Leksikon (2006) “*Michel Foucault*”. <https://www.leksikon.org/art.php?n=885> besøgt d. 8.12.20
- Retsinformation: “vold”. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/329> besøgt d. 11.12.20 (ref. 4)
- Retsinformation: “*revselretten*”. <https://www.retsinformation.dk/eli/accn/A19970041630> besøgt d. 11.12.20 (ref. 5)
- Læremiddel, “*Diskursanalyse*” <https://laeremiddel.dk/viden-og-vaerktøjer/videnskabsteori/metoder/diskursanalyse/> besøgt d. 12.12.20